

Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar til udkast til Danmarks Havplan

Havet er planetens største kilde til liv og levested for et utal af arter. Men livet i havet er truet. I Danmark skyldes truslerne primært forurening, overfiskeri og fiskeri med skadelige fiskeredskaber. Det betyder, at Danmark ikke lever op til de miljømål, vi har forpligtet os til for at beskytte havet, herunder målene i Havstrategidirektivet, EU's Fælles Fiskeripolitik, FN Verdensmål nr. 14, Vandrammedirektivet, Habitatdirektivet, Fuglebeskyttelsesdirektivet, Biodiversitetskonventionens Aichi-mål, OSPAR-konventionen og HELCOM-konventionen.

Havplanen har et 10-årigt sigte, skal udarbejdes med en økosystembaseret tilgang, og skal blandt andet tage sigte på en bæredygtig udvikling af de sektorer, som anvender havets ressourcer, og skal forholde sig til klimaforandringerne betydning for havet. På den baggrund har Danmarks Naturfredningsforening (DN) med stor interesse læst udkastet til Danmarks første havplan.

DN peger overordnet på, at det er meget positivt, at staten med havplanen for første gang målrettet har skabt en samlet ramme for formidling af data om ønsker til at udnytte det maritime rum og dets ressourcer. Det er væsentlige forudsætninger for at kunne udarbejde en fysisk plan for havet. Men DN må desværre også konstatere, at havplanen på flere afgørende punkter ikke lever op til de lovgivningsmæssige minimumskrav til grundlaget for og indholdet af planen, herunder at planen undlader at forholde sig til de væsentligste miljømæssige presfaktorer på havet.

DN's høringssvar er disponeret således:

Indhold

Generelle bemærkninger	2
Økosystembaseret tilgang	3
Tidsmæssig fordeling af fremtidige aktiviteter og anvendelser	4
Natur- og Miljøbeskyttelsesområder	5
Fiskeri.....	7
Klimaforandringer	9
Generelle anvendelsesbestemmelser.....	10
Samspil mellem land og hav	11
Klappladser	12
Vedvarende energi og energigør	13

CO ₂ -lagring	14
Råstofindvinding	15
Muslingeproduktion	17
Havbrug	19
Efterforskning og indvinding af olie og gas.....	20
Særlige anvendelseszoner	21
Miljøvurderingen	23
Planens bestemmelser og rammer for høringssvar	27
Høringssvar fra DN's lokale afdelinger	27
Bilag	30

Generelle bemærkninger

Jf. Bekendtgørelse af lov om maritim fysisk planlægning, skal der gennemføres en planlægning af de danske havområder. I loven er det nærmere defineret, at der ved planlægning forstås såvel en analyse som en organisering af menneskelige aktiviteter på havarealet. (§3 stk.1 nr. 3).

Det fremgår endvidere af bekendtgørelsen (og tilsvarende af EU direktiv 2014/89 som udmøntet i bekendtgørelsen):

- at planlægningen skal ske under anvendelse af en økosystembaseret tilgang (§5)
- at planen skal tage sigte på at bidrage til en bæredygtig udvikling af en række sektorer – herunder fiskeriet - samt på bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøet, herunder modstandsdygtighed over for konsekvenserne af klimaforandringerne (§5 stk. 2)
- at der ved gennemførelse af havplanlægningen efter §5 skal tages hensyn til relevante eksisterende og fremtidige aktiviteter og anvendelser og deres indvirkning på miljøet og naturressourcerne og samspillet mellem land og hav (§6 stk. 1 nr. 2 og nr. 3)
- at der med henblik på at nå målene i §5 fastlægges den fysiske og tidsmæssige fordeling af relevante eksisterende og fremtidige aktiviteter og anvendelser i havplanen (§7)

DN konstaterer:

- at der ikke i planen er anvendt en økosystembaseret tilgang
- at planen ikke ses at tage sigte på at bidrage til en bæredygtig udvikling af erhvervene, og at planen ikke ses at tage sigte på en forbedring af miljøet, samt at planen ikke tager sigte på sektorernes modstandsdygtighed over for klimaforandringerne
- at planen ikke tager hensyn til fremtidige aktiviteter og deres indvirkning på miljøet og naturressourcerne, og at planen ikke forholder sig nærmere til samspillet mellem land og hav.
- at havplanen ikke ses at fastlægge den tidsmæssige fordeling af relevante eksisterende og fremtidige aktiviteter.

Havplanen ses derfor at være i strid med *Bekendtgørelse af lov om maritim fysisk planlægning*, og det direktiv som loven udmønter. Det er uddybet i høringssvarets afsnit nedenfor.

DN anbefaler:

- At udkastet til havplan revideres, med udgangspunkt i de nedenstående anbefalinger

Økosystembaseret tilgang

Det er et krav, jf. *Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/89/EU* om rammerne for maritim fysisk planlægning (herefter MSPD) og *Bekendtgørelse af lov om maritim fysisk planlægning*, at planlægningen skal ske under anvendelse af en økosystembaseret tilgang.

Dette udmøntes fx. i direktivet i præambel 14: "... *bør der i forbindelse med den maritime fysiske planlægning anvendes en økosystembaseret tilgang som omhandlet i artikel 1, stk. 3, i direktiv 2008/56/EF med henblik på at sikre, at det samlede pres fra alle aktiviteter holdes inden for niveauer, der er forenelige med opnåelsen af en god miljøtilstand, og at de marine økosystemers evne til at håndtere menneskeskabte forandringer ikke bringes i fare...*". (DNs understregninger)

Det fremgår også tydeligt ovenfor, at det er definitionen fra Havstrategidirektivet (*Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/56/EF*, herefter MSFD) som skal anvendes. Her defineres økosystembaseret tilgang i Artikel 1 (3) som: "... *en økosystembaseret tilgang til forvaltning af de menneskelige aktiviteter, der sikrer, at det samlede pres fra sådanne aktiviteter holdes inden for niveauer, der er forenelige med opnåelsen af en god miljøtilstand, og at de marine økosystemers evne til at håndtere menneskeskabte forandringer ikke bringes i fare, samtidig med at en bæredygtig udnyttelse af havets goder og ydelser muliggøres.*"

Det fremgår imidlertid af miljøvurderingen af udkastet til havplan, at:

"Havplanen vurderes hverken at forhindre eller bidrage direkte til vandrammedirektivets målsætninger om opnåelse af god økologisk tilstand i kystnære vandområderne." s. 27

Flere udviklingszoner til havbrug ligger i målsatte vandområder, hvor den eksisterende tilstand er moderat, ringe eller dårlig og derfor ikke må forringes yderligere" s. 21

I miljøvurderingen (s. 95) fremgår desuden en oversigt over de udlæg, som vurderes at kunne påvirke hensyn til natur og miljøbeskyttelsen. Det konkluderes samtidig, at udlæggene i havplanen ikke i sig selv medfører en væsentlig påvirkning af de pågældende natur- og miljøbeskyttelsesinteresser, som først skal vurderes i forbindelse med den efterfølgende og mere detaljerede sektorplanlægning samt i forbindelse med godkendelsen af enkeltstående aktiviteter. Det er korrekt, men betyder dog ikke, at det samlede pres på miljøet og økosystemerne af de muligheder havplanen giver ikke skal vurderes, jf. kravene i lovgrundlaget for planen.

Dertil kommer, at hverken fiskeri eller samspil mellem land og hav umiddelbart ses nærmere planlagt for i planen. Det på trods af, at bl.a. miljøvurderingen af havplanen gentagne gange konstaterer, at begge forhold er blandt de absolut største presfaktorer på de danske havområderne, fx på s. 80:

"Forhøjede næringsstofkoncentrationer i forhold til baggrundskoncentrationen (eutrofiering) er sammen med fiskeri, klimaforandringer og udledning af miljøfarlige stoffer blandt de vigtigste presfaktorer på det danske havmiljø. Kilderne til eutrofiering omfatter primært kvælstof fra land (især landbrug)".

DN peger således på, at det jf. MSFD og MSPD er et krav til havplanen, at planlægges således, at det samlede pres fra menneskelige aktiviteter holdes indenfor niveauer, som er forenelige med

opnåelse af god miljøtilstand. Det er således ikke i overensstemmelse med kravene at undlade denne planlægning, med henvisning til, at ansøgninger om konkrete aktiviteter skal behandles efter natur- og miljølovgivningen efterfølgende. Planlægning har netop som udgangspunkt det formål, at fastlægge udviklingen over tid, ikke blot at udlægge maksimale anvendelsesmuligheder og forholde sig til udviklingen løbende. Denne tilgang er principielt det modsatte af planlægning.

Da flere af de væsentligste presfaktorer ikke behandles i havplanen, og da betydende menneskelige aktiviteter ikke er inkluderet i udkastet til havplan, kan kravet om økosystembaseret tilgang ikke anses for at være opfyldt.

Som minimum skal de store presfaktorer som fiskeri og samspil mellem land og hav - herunder næringsudslip fra landkilder, vurderes nærmere og lægges til grund for planens udformning, ligesom disse forhold reelt skal vurderes i miljøvurderingen og indgå i vurderingen af kumulative effekter af havplanen på miljøet. Ved slet ikke at inkludere fiskeriet, er det bl.a. umuligt at vurdere påvirkningen på havbundens integritet fra de forskellige aktiviteter, der udlægges udviklingszoner for. Bl.a. er fiskeri med bundslæbende redskaber den primære kilde til forstyrrelse af den danske havbund.

Uden planlægning for fiskeri eller vurdering af fiskeriets påvirkning på biodiversiteten, herunder på fiskebestandene og på havbunden, er det ikke muligt at foretage de kumulative miljøvurderinger, og heller ikke sikre, at de aktiviteter havplanen udlægger udviklingszoner til, er forenelige med opnåelsen af en god miljøtilstand. Dermed er havplanen ikke udarbejdet med en økosystembaseret tilgang. Se desuden afsnit om fiskeri.

DN peger desuden på, at klimaforandringer og effekterne heraf også indgår i grundlaget for en økosystembaseret tilgang, og tilmed specifikt er nævnt i lovgrundlaget for planen. Desværre ses planen ikke at forholde sig nærmere hertil, eller planlægge for at afbøde effekterne af klimaændringerne.

DN anbefaler:

- At udkastet til havplan baseres på en økosystembaseret tilgang, som krævet i MSFD og MSPD, således at det samlede pres fra menneskelige aktiviteter holdes indenfor niveauer, som er forenelige med opnåelse af god miljøtilstand
- At udkastet til havplan som minimum forholder sig til de største presfaktorer som er fiskeri, klimaforandringerne og samspillet mellem land og hav - herunder næringsudslip fra landkilder

Tidsmæssig fordeling af fremtidige aktiviteter og anvendelser

DN anser det for et alvorligt problem, at havplanen giver udtryk for, at der udlægges udviklingszoner for den størst mulige geografi, indenfor hvilke de aktiviteter, der planlægges for, kan foregå. Det sker, uden at planen ses at forholde sig til behovet, i det 10-årige perspektiv som planen planlægger for. Dermed er havplanen i strid med §7 i *Bekendtgørelse af lov om maritim fysisk planlægning*, hvor det netop af §7 fremgår, at "*Med henblik på at nå målene i §5 fastlægger erhvervsministeren den fysiske og tidsmæssige fordeling af relevante eksisterende og fremtidige aktiviteter og anvendelser i havplanen*" (DN's understregning).

Det er et kendt og et grundlæggende vilkår for en stor del af den landbaserede kommunale, regionale og statslige fysiske arealplanlægning, at der i planlægningen afvejes forskellige interesser mod hinanden, og at der for fremtidige arealanvendelser planlægges for det behov, der kan redegøres for indenfor planens tidshorisont, med udgangspunkt i den afvejning af interesser som lovgrundlaget kræver. Netop dette grundlag er adresseret i bekendtgørelsens §5 med hensynet til en bæredygtig udvikling.

Tilsvarende må det gælde for Havplanen, jf. §7, at der for sektorerne skal planlægges for den tidsmæssige fordeling, herunder at udpegningernes størrelse skal relateres til behovet i planperioden. Det skal dermed også ses i tæt sammenhæng med de øvrige krav til planen om, at den skal være baseret på en økosystembaseret tilgang og tage sigte på en bæredygtig udvikling og vækst i den maritime sektor jf. §5. Og det skal ses i relation til, at der kan udarbejdes tillæg til planen, og at planen desuden skal ajourføres og revideres senest inden for 10 år.

DN savner derfor helt grundlæggende, at der redegøres for hvorledes en bæredygtig udvikling af sektorerne kan finde sted inden for planperioden, herunder at der i den sammenhæng redegøres nærmere for behovene med sigte på netop en bæredygtig udvikling. Og endelig, at disse afvejsninger samlet fører til en argumentation for bestemmelserne samt størrelsen på og placeringen af havplanens forskellige zoner.

Disse helt grundlæggende krav til udformningen af planen ses ikke imødekommet. I stedet giver planen det indtryk, at der alene er tale om en kortlægning af erhvervenes interesser. Kortlægning er vigtig for at kunne udarbejde planen, men er ikke i sig selv en plan, særligt fordi der savnes de grundlæggende afvejsninger af interesser i et bæredygtigt og tidsmæssigt perspektiv.

Fysisk planlægning tager blandt andet sigte på at afveje relevante interesser i planlægningen, og således så vidt muligt sikre en bæredygtig samfundsudvikling og undgå fremtidige konflikter i arealanvendelsen. I den sammenhæng peger DN på, at udpegningen af nye natur- og miljøbeskyttelsesområder inden for planens 10-årige perspektiv kan forventes at vokse betydeligt, for at nå målene i EU's biodiversitetsstrategi. Også af den grund er det afgørende, at havplanen ikke blot kortlægger erhvervsinteresser m.v., men reelt gennemfører en planlægning, som tager hensyn til netop de kommende udpegninger af natur- og miljøbeskyttelsesområder således at mindst 30 % af havet kan beskyttes og mindst 1/3 heraf kan udgøres af streng beskyttelse. Der henvises desuden til afsnittet om Natur- og miljøbeskyttelse som uddyber disse forhold.

DN anbefaler:

- at havplanen ikke kun primært kortlægger erhvervsinteresser, men reelt gennemfører en planlægning for den tidsmæssige fordeling af aktuelle og fremtidige aktiviteter, jf. §7 i loven om havplanen
- at der som led i dette redegøres for hvorledes en bæredygtig udvikling af sektorerne kan finde sted inden for den 10-årige planperiode, herunder at der i den sammenhæng redegøres nærmere for behovene med sigte på netop en bæredygtig udvikling
- at disse afvejsninger fører til en argumentation for havplanens bestemmelser samt størrelsen på og placeringen af havplanens forskellige zoner
- at der i udpegningen af zonerne tages hensyn til og gives plads til de kommende udpegninger af natur- og miljøbeskyttelsesområder, som forventes at skulle være gennemført inden planperioden udløber, således at mindst 30 % af havet kan beskyttes og mindst 1/3 heraf kan udgøres af streng beskyttelse.

Natur- og Miljøbeskyttelsesområder

Natur- og miljøbeskyttelsesområderne er behandlet som servicelag i havplanssammenhæng. Det omfatter havstrategiområder, Natura 2000-områder (habitatområder og fuglebeskyttelsesområder), Ramsarområder, natur- og vildtreservater og fredede områder.

Det er positivt, at havplanen viser de eksisterende nye forslag til beskyttede og strengt beskyttede havområder, samt at øvrige kategorier af beskyttede marine områder er inkluderet i havplanen. Dog finder DN det problematisk, at udviklingszoner for menneskelige aktiviteter med sandsynligt negativ påvirkning på de beskyttede naturområder, overlapper med beskyttede områder og/eller grænser op til beskyttede områder.

DN peger på, at alle disse områder bør vurderes nærmere, og udviklingsområder justeres herefter, sådan at et overlap undgås, og så det ikke er muligt med skadelige aktiviteter, som ikke kan udelukkes at have en væsentlig påvirkning på det beskyttede områdes udpegningsgrundlag. Der ses således ingen grund til at introducere sådanne konfliktzoner i havplanen. Fx overlapper Natura 2000-området, N125, med udviklingszonen til efterforskning og indvinding af olie og gas. De to formål er helt uforenelige, og hensynet til naturen vejer tungest i den sammenhæng jf. lov- og direktivkravene. Se bilag 1 med en liste over de aktuelle områder som påvirkes og hvor zoner dermed bør justeres.

Endvidere mener DN, at havstrategiområderne skal behandles på samme måde som Natura 2000-områderne. Med det peger foreningen på, at også havstrategiområderne skal omfattes af en fuld miljøkonsekvensvurdering, i de tilfælde hvor der planlægges aktiviteter hvor en væsentlig miljøpåvirkning ikke kan udelukkes, og hvor udviklingsområdet ligger inden for eller kan påvirke ind i havstrategiområdet. Se bilag 1.

DN anbefaler derfor, at for at nå MSP direktivets mål om at havplanen skal være forenelig med at nå god miljøtilstand og sikre en bæredygtig udvikling af de danske havområder, samt målene i EU's biodiversitetsstrategi, så skal alle marine beskyttede områder i havplan udlægges som zoner fri for fiskeri med bundslæbende redskaber.

Natur- og miljøbeskyttelsen er ikke udpeget som en udviklingszone i havplanen, men som et servicelag, der løbende kan opdateres og justeres i forbindelse med ændringer i udpegninger af naturbeskyttede områder. Som nævnt oven for peger DN på, at der kan forventes udpegnings af nye natur- og miljøbeskyttelsesområder inden for planens 10-årige perspektiv, for at nå målene i EU's biodiversitetsstrategi. Også af den grund er det afgørende, at havplanen ikke blot kortlægger den maksimale udbredelse af erhvervsinteresserne, men reelt gennemfører en planlægning for disse, som tager hensyn til netop de kommende udpegninger af natur- og miljøbeskyttelsesområder inden 2030 således at mindst 30 % af havet kan beskyttes og mindst 1/3 heraf kan udgøres af streng beskyttelse. Ellers risikerer manglende planlægning for sektorerne og manglende hensyn til natur- og miljøbeskyttelsesområder at skabe unødige konflikter.

I forhold til den arealmæssige fordeling af de strengt beskyttede områder, peger DN desuden på, at de strengt beskyttede områder pt. kun er udlagt i Nordsøen/Skagerrak samt Østersøen omkring Bornholm, dvs. strengt beskyttede områder mangler i Kattegat, Bælthavet og vestlig Østersø. DN anbefaler, at de områder Miljøministeriet (MIM) har foreslået som nye strengt beskyttede områder, suppleres med områder fra DN's og DFPO's (Danmarks Fiskeriforenings PO) fælles udspil '*Sammen om havet*', (Bilag 2). Det vil sikre, at der opnås mindst 10 % strengt beskyttede områder i Nordsøen/Skagerrak, samt Østersøen omkring Bornholm. Samlet set bør havplanen give plads til at der kan udlægges mindst 10 % streng beskyttelse totalt i de danske havområder.

DN ønsker desuden at pege på, at foreningen ikke er enig i, at de seks nye udpegninger af marine fuglebeskyttelsesområder betyder, at målet om 30 % beskyttet hav er nået. Det skyldes, at beskyttelsen af havfuglene ikke per definition omfatter havbunden. Ligesom udpegnings kun stiller krav til nye aktiviteter i områderne, og dermed ikke har betydning for de nuværende aktiviteter potentielt skadelige og negativ effekt på arterne. Dermed kan disse

nye udpegninger ikke medregnes i målet om 30 % beskyttet naturareal med mindre de omfattes af en beskyttelse af havbunden og nuværende aktiviteter reguleres.

DN anbefaler:

- at havplanens zoner for menneskelige aktiviteter med sandsynlig negativ påvirkning på de beskyttede naturområder og på havstrategiområderne justeres, så negativ påvirkning undgås. Se liste over de områder der overlappes eller grænses op til i bilag 1
- at påvirkningen af havstrategiområderne miljøkonsekvensvurderes, på linje med Natura2000 områderne
- at alle marine beskyttede områder i havplanen udlægges som zoner fri for fiskeri med bundslæbende redskaber, for at nå miljømålene
- at der i udpegningen af havplanens zoner tages hensyn til og gives plads til de kommende udpegninger af natur- og miljøbeskyttelsesområder, som forventes at skulle være gennemført senest 2030 - og dermed inden planperioden udløber, således at mindst 30 % af havet kan beskyttes og mindst 1/3 heraf kan udgøres af streng beskyttelse
- at Miljøministeriets forslag om nye strengt beskyttede områder suppleres med områder fra DN's og Danmarks Fiskeriforenings PO fælles udspil 'Sammen om havet'
- at de seks nye udpegninger af marine fuglebeskyttelsesområder ikke medregnes i opgørelse over beskyttede marine naturområder, i forhold til at nå målet om 30 % beskyttet hav

Fiskeri

Selv om Danmark gennem EU har forpligtet sig til senest i 2020 at stoppe overfiskeri, så overfiskes 45-50 procent af bestandene i både Østersøen og i Nordøst Atlanten.

Samtidigt er et af de største problemer den massive brug af bundslæbende fiskeredskaber, som fører til omfattende ødelæggelser af havbunden. Ødelæggelserne er både meget skadelige for den truede biodiversitet og for havets og havnaturens bidrag til at mindske klimaforandringerne, herunder havets evne til at optage CO₂. Status er, at kun fire af Danmarks 119 kystvande har god økologisk tilstand, flere af vores fiskebestande er overfiskede og størstedelen af havets naturtyper er i stærk ugunstig tilstand.

Fiskeri er således en af de vigtigste kommercielle udnyttelser af havressourcen, og en af de sektorer, som har størst negativ påvirkning på havmiljøet.

Det er et lovkrav, at planen skal baseres på en økosystembaseret tilgang. I den sammenhæng er det uforståeligt, at planen ikke planlægger for fiskeriet, der er den suverænt største negative fysiske påvirkningsfaktor for havbunden (jf. §5).

Ved ikke at planlægge for fiskeriet, ses planen dermed heller ikke at forholde sig til de relevante eksisterende og fremtidige aktiviteter og anvendelser og deres indvirkning på miljøet og naturressourcerne (jf. lovens §6), da fiskeriet i kraft af sin økonomiske betydning og negative miljømæssige påvirkning både må anses for at være en af de aller væsentligste og samtidigt mest relevante aktiviteter og anvendelser for havplanen at forholde sig til.

Det må derudover antages, at fiskeri er omfattet af bekendtgørelsens formål om fremme af økonomisk bæredygtig vækst (§1 skt. 2 nr. 1). Det fremgår da også af bekendtgørelsen, at fiskeri er inkluderet i planen som en sektor, der skal planlægges for (§5 stk. 2 nr. 4). Der er tale om et krav – ikke en mulighed, og den manglende planlægning må anses at være en retlig mangel.

I miljøvurderingen til havplanen fremgår det, at: *"I Danmarks havplan udlægges generelle anvendelseszoner, som har til formål at sikre mulighed for anvendelse af området til bl.a. fiskeri, sejlads samt aktiviteter og anlæg, der ikke planlægges for med havplanen".* Det er således tydeligt, at der specifikt ikke planlægges for fiskerisektoren. I redegørelsen til havplanen fremgår det tilsvarende, at havplanen ikke indeholder restriktionsområder eller prioriteringsområder for fiskeri.

Havplanen forholder sig dermed heller ikke til fiskerisektorens muligheder for bæredygtig udvikling, eller for betydningen af klimaforandringerne for fiskeriet, hvilket ligeledes må antages at være i strid med bekendtgørelsens krav (jf. §5). Dermed lever havplanen ikke op til lovgivningens minimumskrav, uanset om planen til slut måtte vælge at fastlægge restriktioner for visse typer fiskeri eller ej.

Da fiskeriet er en af de vigtigste miljømæssige presfaktorer på havmiljøet, bør miljøvurderingen forholde sig nærmere til fiskeriets betydning for at opnå planens mål om bæredygtighed, kravet om at planen skal være udarbejdet med en økosystembaseret tilgang og desuden for at overholde de øvrige indholdsmæssige krav til miljøvurderingen jf. miljøvurderingslovens bilag 4.

Konkret kunne fiskeri være indgået i havplanen ved, at:

- tilvejebringe oversigter, fx i form af kort, hvor de dele af de danske havområder, som bliver mest intensivt fisket, fremgår, og hvor havbunden og dens habitater og fauna bliver mest forstyrret. Oversigter som desuden kan bidrage til kvalificering af de øvrige udviklingszoner
- sikre at forskning og viden om, hvor der fiskes mest, anvendes i miljøvurderingen, især til at fastlægge de kumulative effekter. Det vil være væsentligt for fx at sikre, at udlægning af en udviklingszone, fx råstofindvinding eller muslingefiskeri, sammen med presset fra fiskeriet forbliver på et niveau, som er foreneligt med at opnå god miljøtilstand

Loven forudsætter desuden, at planen bidrager til en miljømæssig bæredygtige udnyttelse og udvikling af fiskerisektoren og generelt i udviklingen af de danske havområder. Dette kan opnås ved at:

- Der i havplanen udlægges zoner for skånsomt fiskeri, som nedbringer graden af forstyrrelse af den danske havbund og bringer Danmark tættere på at nå målet om god miljøtilstand, og som fremmer en bæredygtig udvikling af det danske fiskeri
- De danske territorialfarvande udlægges som skånsomme fiskerizoner, hvilket medfører et forbud mod fiskeri med bundslæbende redskab 12 sømil ud fra kysten. Det vil nedbringe graden af forstyrrelse på den danske havbund, og sandsynligvis bidrage til at genoprette ålegræs-enge, som netop er knyttet til kystnære områder, og dermed bidrage til at modvirke klimaforandringerne
- Samtidig bliver vandkvaliteten bedre ved kysterne, når havbundens sediment ikke bliver re-suspenderet af fiskeri med bundslæbende redskaber, der roder op i de næringsstoffer, som er lagret i bundsedimentet. Koncentrationen af næringsstoffer i vandet er højest tættest på kysten på grund af de landbaserede kilder, og der er således en væsentlig miljøgevinst forbundet med at næringsstofferne ikke også frigives fra havbunden på grund af bundslæbende redskaber, hvorved fiskeriets bidrag til iltvind og eutrofiering mindskes.
- Fiskeri med bundslæbende redskaber forbydes i alle marine beskyttede områder. I beskyttede områder hvor udpegningsgrundlaget omfatter arter, som er i risiko for at blive bifangst i garn, skal også garnfiskeriet reguleres

DN anbefaler:

- at havplanen udarbejdes med en økosystembaseret tilgang jf. lovens krav
- at havplanen inkluderer fiskeri som en udviklingszone, og således planlægger for fiskeriet i overensstemmelse med §5 stk. 2 nr. 4
- at havplanen forholder sig til fiskersektorens muligheder for bæredygtig udvikling, herunder for betydningen af klimaforandringerne for fiskeriet
- at havplanen forholder sig til fremme af en økonomisk bæredygtig vækst (herunder også for fiskeriet)
- at fiskeriets miljømæssige betydning behandles grundigt og indgående som en væsentlig del af miljøvurderingen i overensstemmelse med de miljømæssige mål og krav i bekendtgørelsen om maritim fysisk planlægning og i overensstemmelse med miljøvurderingslovens bilag 4

Klimaforandringer

I *Bekendtgørelse af lov om maritim fysisk planlægning* fremgår det i kapitel 3, §5, stk. 2, punkt 6, at havplanen skal bidrage til en bæredygtig udvikling og "*bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøet, herunder modstandsdygtighed over for konsekvenserne af klimaforandringerne*". Dette fremgår endnu tydeligere i MSPD, hvor der bl.a. i præambel 19 står:

"...For at nå dette mål skal medlemsstaterne som minimum sikre, at planlægningsprocessen resulterer i en detaljeret planlægning, som kortlægger de forskellige former for anvendelse af det maritime rum, og som tager højde for langsigtede ændringer som følge af klimaændringerne."

Der er således tale om et ufravigeligt krav til planen, som ikke ses opfyldt. Dette gælder for den overordnede planlægning, for udlæg af de enkelte udviklingszoner og for miljøvurderingen. Det er i den sammenhæng ikke tilstrækkelig at der i miljøvurderingen peges på, at der i havplanen er udlagt arealer til vedvarende energianlæg.

Især er det vigtigt med hjemmel i direktivet og loven, at inkludere klimaændringerne i planlægningen af beskyttelse, bevarelse og forbedring af miljøet. Dette mener DN ikke, at den danske havplan gør. Det konstateres godt nok, at udpegningen af de strengt beskyttede havområder skal bidrage til at øge arter og habitaters modstandsdygtighed overfor klimaændringer, da disse beskyttede områder er en slags refugier, hvor havbunden ikke generelt påvirkes af menneskelige aktiviteter. Men for at gøre en reel forskel for havmiljøet, skal der udpeges flere strengt beskyttede områder, et sammenhængende netværk der dækker alle danske havområder og omfatter flere bundtyper, såsom dyb, blød mudderbund. Samtidig er det ikke tilstrækkeligt, at man udpeger områder, som man håber, vil bidrage til at øge modstandsdygtigheden. Forhåbningen skal kvalificeres.

Opgaven i havplanlægningen er at inkludere de sandsynlige effekter af klimaændringerne og dæmme op for dem, så arter og habitater og havmiljøet generelt, bevares og beskyttes. I miljøvurderingen af havplanen fremgår det, at det modsatte snarere er sket. Det konstateres gentagne gange, at klimaændringerne kan påvirke arter, såsom havfugle og fisk, negativt. Men disse oplysninger ses ikke anvendt i planen. Under gennemgang af miljøvurderingen af havbrug konstateres det eksempelvis, at udover at havbrugene kan påvirke havområderne negativt, der hvor havbrugene ligger, så er det sandsynligt, at klimaændringer kommer til at bidrage til at forværre situationen. Ikke desto mindre fastholdes havbrugsudpegningerne.

For at opfylde kravet om at tage højde for klimaændringerne, bør man fx. med forskellige klimascenarier identificere fremtidens udbredelser af specifikke nøglearter, fx ålegræs, torsk

og blæretang. Men også identificere zoner, som kan fungere som klimarefugier, fordi disse områder vil have koldt, iltrigt vand og derfor bliver vigtige for iltkrævende arter, såsom mange fiskearter. Resultater heraf bør lægges til grund for havplanlægningen, så man sikrer at tilpas mange klimarefugier beskyttes og ikke udlægges til aktiviteter, som forstyrrer deres evne til at virke som klimarefugier. Fx kan råstofindvinding ændre på hydrografien for et område. Resultaterne skal også bruges til at identificere områder, som er ekstra følsomme for klimaændringer, fx iltsvindsområder, så der kan tages højde for det i planlægningen.

I Sverige har man lavet sådanne undersøgelser, som bruges som baggrundsmateriale til havplanlægningen og bidrager til udformningen af de svenske havplaner.

DN anbefaler:

- at havplanen tager sigte på at bidrage til en bæredygtig udvikling gennem bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøet, herunder modstandsdygtighed over for konsekvenser af klimaforandringer
- at der udpeges flere strengt beskyttede områder i et sammenhængende netværk der dækker alle danske havområder og omfatter flere bundtyper
- at havbrugsudpegninger udtages af planen jf. miljøvurderingens konklusioner
- at klimascenarier anvendes til at identificere fremtidens udbredelser af specifikke nøglearter og zoner, der kan fungere som klimarefugier, og at disse lægges til grund for havplanlægningen og beskyttes

Generelle anvendelsesbestemmelser

DN har ovenfor uddybet, hvorfor fiskeri ikke kan være en del af de generelle anvendelsesbestemmelser, idet der bør planlægges for fiskeriet.

Om de generelle anvendelsesbestemmelser fremgår det af redegørelsen til havplanen, at de:

"...har til formål at sikre mulighed for anvendelse af området til bl.a. fiskeri, sejlads samt aktiviteter og anlæg, der ikke planlægges for med havplanen, herunder f.eks. havneudvidelse, kystbeskyttelses anlæg, turisme og rekreativ anvendelse."

Det fremgår af havplanen (afsnit 3,4) at der er tale om konkret udpegede arealer. Men det er helt uklart, hvilken retsstilling udpegningen medfører i enkeltsagsbehandlingen.

Det er på den ene side meget positivt, at særligt de kystnære farvande ikke udlægges til aktiviteter der kan forhindre adgangen til arealerne og reducere herlighedsværdierne. Omvendt er det uklart hvad udpegningen til for eksempel turisme og rekreative forhold betyder, for den erhvervsmæssige udnyttelse af arealerne til disse formål, ligesom sammenhængen med den kommunale planlægning ikke ses tilgodeset.

Hvorledes vil ansøgninger om kommercielle vand/havbaserede anlæg for eksempel skulle behandles, når de for eksempel ikke strider mod natur- og miljøbeskyttelse i øvrigt. Vil sådanne anlæg dermed altid skulle tillades i de omfangsrige arealer udpeget med generelle bestemmelser? Det vil DN anse for særdeles uheldigt og uden sammenhæng med den landbaserede kommunale planlægning.

Omvendt bemærker DN, at i det omfang udpegningerne betyder, at der ikke kan ske rekreative anvendelser uden for de udpegede områder, så er det et problem at områderne er relativt fragmenterede, og visse områder er meget små (fx nr. G254, G185, G458), samt at der stort set ikke er udpeget arealer i fjordene, som ellers spiller en vigtig rolle

for såvel friluftslivet som for den almene rekreative oplevelse af naturen. Samtidigt må den voldsomme udlægning til muslinge- og østersproduktion i stort set samtlige fjorde ses som en hindring for adgangen til og brugen af disse områder, især hvis alle områderne bliver fuldt 'udbygget'. Se også afsnit om muslingeproduktion.

Der bør således ske en tydelig afklaring af hvad udpegningerne og tilhørende bestemmelser betyder for ansøgninger om aktiviteter og anvendelser til disse formål på arealerne. Der savnes desuden en redegørelse for hvorledes dette er afvejet med den kommunale planlægning.

DN anbefaler:

- at udpegningernes retlige og forvaltningsmæssige betydning specificeres, og at kommercielle anlæg til turisme og rekreation ikke bør indgå i de generelle udpegninger, som omfatter meget store arealer
- at udpegningerne og de tilhørende bestemmelser justeres på baggrund af denne afklaring, herunder at udpegningerne forholder sig til samspillet med aktiviteterne på land
- at, i det omfang udpegningerne har betydning for adgangen til almen rekreativ brug af havet, bør udpegningerne gøres mindre fragmenterede, og der bør udlægges flere arealer i de indre danske farvande, herunder særligt i fjordene
- at fiskeri ikke kan indgå som en generel anvendelse, men er en sektor der specifikt skal planlægges for

Samspil mellem land og hav

Planlægning for samspillet mellem land og hav er et krav jf. bekendtgørelsen (§6 stk. 1 nr. 3) og det bagvedliggende EU-direktiv. Det er et krav som havplanen ikke imødekommer.

Fx udlægges råstofområder helt op til kysten uden at det umiddelbart ses koordineret med den kommunale planlægning på land. Også når det drejer sig om de generelle anvendelsesbestemmelser ses der ikke umiddelbart, at disse forholder sig til samspillet med den kommunale planlægning på land. Der henvises til afsnittet om *Generelle anvendelsesbestemmelser*.

I miljøvurderingen er forpligtelsen nævnt, men det er ikke vurderet, om der miljømæssigt er en række forhold planen bør forholde sig til i samspillet mellem land og hav.

DN peger blandt andet på, at den store afstrømning af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer fra land til havmiljøet udgør hhv. den største og en af de helt store presfaktorer på havet og hermed på brugen af det. De mange næringsstoffer (kvælstof og fosfor) fra landbrug og spildevand er den mest afgørende enkeltfaktor for det dårlige havmiljø, især for de kystnære farvande. I mange havområder er overskridelser af grænseværdier for miljøfarlige stoffer også en medvirkende årsag til, at der ikke er opnået god økologisk tilstand, og for endnu flere områder betyder mangel på data, at man ikke kender den kemiske tilstand i havet. Det er ganske vist noget, som vandområdeplanlægningen skal håndtere, men det betyder ikke, at stofbelastningerne fra land ikke skal indgå i planlægningen og arealanvendelsen til havs. Spildevandsudledninger spiller eksempelvis ikke godt sammen med de store udlagte områder til muslingeopdræt.

Der er et øget behov for kystsikring/klimatilpasning af de danske kyster. Det sætter eksempelvis råstofressourcerne til havs under pres, både fordi kystsikringspraksis kræver store mængder sand, og fordi indvinding af sand kystnært kan forværre bølger og strøms erosion på kysterne (se også afsnit om råstofindvinding).

Indvinding af havareal til havneformål og kunstige øer/inddæmninger til diverse formål udgør en direkte konfliktzone, som bør håndteres i en havplan i det omfang de er kendte, som for eksempel Lynetteholmen og udvidelsen af Esbjerg Havn.

Som nævnt ovenfor udgør turismeinteresser - både fra landside og fra vandsiden - et stort interesseområde for kommunerne, som nemt kommer i konflikt med andre anvendelser, eksempelvis med de store kystnære udlæg til muslinge anlæg.

DN anbefaler:

- at der i havplanen tages hensyn til samspillet mellem land og hav, jf. bekendtgørelsen (§6 stk. 1 nr. 3), herunder udledning af næringsstoffer, råstofindvinding, kystsikring og indvinding af havareal

Klappladser

Havbundsmateriale fra oprensning af sejlrender og havne dumpes i dag på klappladser udlagt i amternes tid - uden miljøvurderinger. Det er både i strid med miljøvurderingsloven og nutidige miljøhensyn. Det kan derfor undre, at eksisterende klappladser ikke er behandlet i miljøvurderingen, selv om arealreservationerne godt nok ikke indgår som udviklingszoner. Klappladserne skal miljøvurderes og eventuelle konflikter med andre interesser synliggøres, herunder især konflikter med naturbeskyttede områder.

Udkastet til Havplan udlægger ikke arealer til klappladser, men har alene deres placering liggende som Servicelag. Det er bemærkelsesværdigt af flere grunde. For det første skal havplanlægningen bidrage til en bæredygtig udvikling af bl.a. søtransport, hvoraf vedligeholdelse af sejlrender og havne og affaldsprodukter derfra må anses som en integreret del. For det andet udgør klappladser et eksisterende arealudlæg til havs, som udelukker visse andre anvendelser. Arealudlæggene blev i sin tid foretaget af amterne og brugen af dem er videreført af Miljøstyrelsen lige siden, men uden at der på noget tidspunkt er udført en miljøvurdering af deres placering og anvendelse. For det tredje, at Direktiv om Strategisk Miljøvurdering (Direktiv 2001/42/EF SMV-direktivet) trådte i kraft 21. juli 2001 og skulle være implementeret i national lovgivning senest 21. juli 2004.

Det fremgår af en nylig præjudiciel afgørelse fra EU Domstolens Store Afdeling, at planer og programmer, som er fremkommet efter SMV-direktivets ikrafttræden, og som ikke er vurderet, må regnes som ugyldige og ophæves indtil en sådan vurdering er foretaget (<https://kammeradvokaten.dk/nyheder-viden/nyheder/2020/09/retsvirkninger-ved-manglende-overholdelse-af-smv-reglerne>). De nugældende klavningsregler er fra 2008, men aldrig miljøvurderet. Derfor må reglerne anses for stridende mod miljøvurderingsloven.

Miljøvurderingskravet kan ikke omgås, og brug af klappladser og reglerne for det skal miljøvurderes for at være gyldige, uanset om klappladser indgår som udviklingszoner eller servicelag.

Der har i de seneste år været stor mediebevågenhed om klavningsregler, fordi der i forbindelse med store projekter er behov for at dumpe usædvanligt store mængder havbundsmateriale indenfor kort tid (fx Baltic Pipe, Marine City Kolding ved Trelde Næs i nordlige Lillebælt, og Lynetteholm). Miljøministeren har i 2019 igangsat en revision af de gældende klavningsregler, herunder betingelserne for udpegning af nye klappladser og anvendelse af eksisterende klappladser.

Mange klappladser er placeret så strømforholdene betyder spredning af klappmaterialet langt ud over selve pladsens grænser. Selve klappningsmetoden (åbning af klapper i bunden af skibet hvorigennem dumpningen foregår – deraf navnet klappning) medfører betydelig spredning allerede i vandfasen på klappladserne. Derfor skal klappladseres udstrækning omfatte hele influenszonen, hvortil klappmaterialet spredes.

DN anbefaler:

- at klappladserne skal miljøvurderes og eventuelle konflikter med andre interesser synliggøres og planen justeres herefter, herunder især konflikter med naturbeskyttede områder.
- at Miljøstyrelsen skal revidere de nuværende klappningsregler – herunder i relation til sedimenttyper og mængder, der modtages. Hele klappladserens influenszone skal indgå heri

Vedvarende energi og energigør

DN er som udgangspunkt meget positiv i forhold til udrulningen af vedvarende energi. Men det skal ske med størst muligt hensyn til naturen. Det er derfor stærkt problematisk, at der i havplanen udlægges udviklingszoner til vedvarende energi, der overlapper eller ligger helt tæt op ad naturbeskyttede områder.

Den grønne omstilling skal ske hurtigt, og det er derfor væsentlig, at myndighederne anvender planlægningen målrettet til på forhånd, og på bedst mulig måde, at skabe sådanne rammer for placering af fremtidens anlæg, at konflikter mellem VE og natur undgås.

Der skal ved etableringen af havvindmøller og energigør vælges løsninger, der skåner havmiljøet mest muligt. Forsøget på at løse klimakrisen må ikke forstærke den biodiversitetskrise, der hersker i havet - med faldende fiskebestande og forsvundne leveområder for havdyr og planter. Det kan lade sig gøre både at satse på en hurtig omstilling til vedvarende energi og samtidig beskytte havnaturen.

I havplanen er der udlagt udviklingszoner til vedvarende energi og energigør, der overlapper naturbeskyttede Natura 2000-områder. Når vi som samfund har vedtaget, at naturbeskyttelse har første prioritet i et havområde, så strider det mod intentionen med naturbeskyttelsen også at udlægge disse områder - eller dele af det, til aktiviteter der forstyrrer eller direkte ødelægger den beskyttede havnatur. Derfor bør udviklingszonerne rykkes helt ud af naturbeskyttede områder, de steder hvor der er et overlap – se Bilag 1.

Ligeledes er der udlagt udviklingszoner til vedvarende energi, som ikke overlapper - men som grænser tæt op til eksisterende eller planlagte fuglebeskyttelses- eller marine Natura 2000 områder, eller til planlagte beskyttede havstrategiområder. Lige nu er havstrategiområderne ikke beskyttet mod aktiviteter, som sker lige udenfor områderne, og som kan have en væsentlig negativ påvirkning ind i området. DN peger på, at udviklingszonerne til vedvarende energi generelt bør rykkes længere væk for at hindre negativ påvirkning fra aktiviteterne ind i naturbeskyttelsesområder.

Anlægsarbejde risikerer at påvirke naboer i langt højere grad i havet, end tilfældet oftest er på land. Samtidig kan de etablerede anlæg ændre permanent på fysiske forhold, der påvirker naturen lokalt. Derfor bør der etableres en effektiv bufferzone mellem de potentielt naturskadelige aktiviteter, og det naturbeskyttede område, så det ikke påvirkes af f.eks. sedimentspredning og ændringer i hydrografi.

Anlæg på havet og især på havbunden fører til permanent tab af havbund. Gener for havnaturen skal minimeres i etableringsfasen og ift. placering. Det betyder konkret, at der ved etableringen af havvindmøller og energiøer altid bør vælges løsninger, der skåner havmiljøet mest muligt – også selvom det kan fordyre projektet. Og det betyder, at fundamenter til havvindmøller og energiøer altid bør bygges, så de kan fungere som kunstige rev.

DN anbefaler:

- at der ikke udlægges udviklingszoner til vedvarende energi som overlapper eller ligger helt tæt op ad naturbeskyttede områder, så udviklingszonerne rykkes helt ud af naturbeskyttede områder og så der sikres en effektiv bufferzone mellem de potentielt naturskadelige aktiviteter, og det naturbeskyttede område – se Bilag 1.
- at miljøhensyn skal veje tungt ved valg af anlægsprojekter til havs og anlæg skal udformes naturfremmende

CO₂-lagring

DN anerkender, at det kan blive nødvendigt at benytte sig af CO₂-lagring for at bremse den akutte klimakrise, vi befinder os i. Men det er en nødløsning, og må aldrig blive et redskab, der erstatter en helhjertet indsats for at reducere CO₂-udledningen.

Den endelige teknologi til at lagre CO₂ i undergrunden er ikke klar endnu, og dermed heller ikke den endelige vurdering af miljøkonsekvenserne ved at etablere CO₂-lagre i de danske have. Men det skal selvfølgelig altid ske med størst muligt hensyn til den omgivende havnatur.

Derfor mener DN også, at det er helt forkert, at den ene af havplanens to udviklingszoner for CO₂-lagring er placeret i Natura 2000-området Gule Rev – og at det andet lapper over et vigtigt gyde-område for tobis (se figur 6-26 i Miljøvurderingen).

Da der er tale om en helt ny teknologi, som forventeligt skal udfoldes inden for den kommende 10-årige planperiode, ses der ikke umiddelbart behov for de meget omfattende udpegninger som fremgår af forslaget til havplan. DN foreslår, at der i stedet udpeges ét område som overlapper med det areal, hvor der i forvejen er eksisterende boring til olie og gas, samt at de øvrige udpegninger udgår.

Som minimum bør udviklingszonen for CO₂-lagring, der er placeret midt oven i Natura 2000-området Gule Rev, helt fjernes. Og udviklingszoner for CO₂-lagring bør rykkes ud af værdifulde gydeområder for tobis og havområder af naturmæssig høj værdi, som DN og DFPO har udpeget i det fælles udspil 'Sammen om havet'.

Desuden bør der oprettes en bufferzone mellem udviklingszoner for CO₂-lagring og beskyttede Natura 2000-områder, der grænser op mod hinanden, så blandt andet de seismiske undersøgelser ikke negativt vil påvirke de marine pattedyr.

DN anbefaler:

- at der kun udpeges ét område til CO₂ lagring og at de øvrige udpegninger udgår. Der anbefales et område som overlapper med det areal, hvor der i forvejen er eksisterende boring til olie og gas
- at udpegningen til CO₂ lagring som minimum reduceres, så den ikke længere overlapper med Natura 2000-området Gule Rev
- at udviklingszoner for CO₂-lagring rykkes ud af værdifulde gydeområder for tobis og havområder af naturmæssig høj værdi, som DN og DFPO har udpeget i det fælles udspil 'Sammen om havet'

Råstofindvinding

Råstofindvinding på havet er et voldsomt indgreb på havbunden og på dens havnatur. Ødelæggelserne kan være midlertidige eller permanente. Derfor bør man tænke i at begrænse råstofindvinding mest muligt, og mængden af udviklingszoner til råstoffer i forslaget til havplan bør reduceres. Der bør i stedet være et langt stærkere fokus på genbrug af råstoffer.

Derfor mener DN, det er et problem, at hele 7238,1 km² af Danmarks havområder er udlagt som udviklingszoner for råstofindvinding – svarende til 1/6 af det danske landareal. Det fremgår af miljøvurderingen, at hvis alle udviklingszoner til råstoffer anvendes i planperioden, vil det ikke kunne udelukkes, at der kan ske en væsentlig negativ påvirkning af havbundens integritet og dermed bundfaunaen i områderne. Derfor peger DN på, at udviklingszonerne til råstofindvinding generelt bør begrænses i havplanen.

En udbygning af Energiøen i Nordsøen vil kræve mellem 17 og 100 mio m³ råstoffer. Og med vores nuværende tilgang til brug af råstoffer, må forventes et stort og voksende behov for råstoffer i Danmark. Det er derfor sandsynligt, at der vil blive ansøgt om lov til at indvinde råstoffer i alle udpegede udviklingszoner for råstoffer, og at der vil blive behov for at udlægge flere.

Byggeboom, planer om energiøer, Lynetteholmen, Avedøreholmene, flere vindmøller og store infrastrukturprojekter. Alt sammen er noget der suger af vores begrænsede råstofmængder. Råstoffer bliver i fremtiden en mangelvare i Danmark. Derfor bør man i højere grad vurdere igangsættelse af projekter med stort behov for råstoffer i forhold til konsekvenserne for vores svindende råstoflagre og ikke mindst de ødelæggelser det har for havnaturen, når vi indvinder råstoffer på havet. Generelt bør prisen på råstoffer afspejle miljøomkostningerne, så alternative løsninger fremmes. Og store byggeprojekter bør naturkonsekvensvurderes og mindre råstofkrævende løsninger vælges.

Ifølge miljøvurderingen af havplanen er der over det seneste årti blevet indvundet stigende mængder af råstoffer fra havet, i form af sand, grus og ral. De mange nye projekter nævnt ovenfor forventes at skabe en yderligere efterspørgsel efter marine råstoffer, hvilket forstærkes i takt med at der sker en udtømning af de kortlagte og udpegede råstofressourcer på havet og de landbaserede råstofindvindingsmuligheder begrænses pga. miljøforhold.

Udpegningen af udviklingszoner for råstofindvinding tager ikke udgangspunkt i, hvad der er bedst for havnaturen og hvad den kan bære. Udviklingszonerne er lagt i nærheden af de steder, hvor der er kendte kystsikring-, bygge og anlægsprojekter eller en forventning om byggeaktivitet i fremtiden. Derfor vil det umiddelbart blive dyrere for byggeprojekterne og bygherrer, når råstofferne skal hentes længere væk og på større dybder. Man bør dog indregne skader på havmiljø og fiskeri i prisen på råstoffer, så alternativer som genbrug af råstoffer bliver mere attraktive.

Overlap med Natura2000 områder skal undgås

Havplanens udviklingszoner for råstofindvinding overlapper med flere marine beskyttede områder, herunder 10 beskyttede Natura 2000-områder, der alle har marine arter eller naturtyper på udpegningsgrundlaget samt fire nye fuglebeskyttelsesområder (se tabel 6-10 i miljøvurderingen). Det på trods af, at råstofindvinding med sin ødelæggende konsekvenser for havnaturen på ingen måde er foreneligt med naturbeskyttede områder på havet. Råstofindvinding fjerner eller ændrer levesteder for havvegetation, bunddyr og fisk og

ødelægger følsomme marine habitatnaturtyper, som kan være udpegningsgrundlag for Natura 2000-områder.

Når havbunden graves væk, så indskrænkes fødegrundlaget for kyst- og havfugle også, hvilket kan påvirke hvorvidt området kan tjene som levested for de beskyttede fugle. Derfor er det et problem at udviklingszoner for råstofindvinding overlapper med Natura 2000-områder for fuglebeskyttelse.

Marine pattedyr som marsvin er også udpegningsgrundlaget for berørte Natura 2000-områder, og her kan støj fra seismiske forundersøgelser skræmme marsvin væk og i værste fald skade deres hørelse. Derfor kan råstofindvinding ikke ske i eller nær Natura 2000-områder, der er udpeget som beskyttelsesområde for marine pattedyr.

Det fremgår af miljøvurderingen, at det er en væsentlig mangel i planlægningen, at det ikke er afklaret om indvindingen af råstoffer i de områder, der overlapper med Natura 2000-områderne, er forenelige med områdernes bevaringsmålsætninger. Dette anser DN som et stort problem i Havplanen, og disse områder må indtil dette er sikret, udgå fra havplanen, da der ellers må betragtes som direktivstridigt. Se Bilag 1.

Bufferzoner

Der bør oprettes bufferzoner mellem udviklingszoner for råstofindvinding og naturbeskyttede områder – som minimum for Natura2000 områderne. Det skal sikre, at der ikke sker negativ påvirkning af udpegningsgrundlaget, og at de øvrige naturområder bedre beskyttes mod indvindingens skadelige påvirkninger. Se Bilag 1.

Undersøgelse af sårbare habitatnaturtyper

Ifølge miljøvurderingen af havplanen kan råstofindvinding forstyrre havbunden og føre til tab af marine habitatnaturtyper som bugter og vige, sandbanker og stenrev, som alle er i stærkt ugunstig status i de danske havområder. Mange steder er der overlap mellem områder med følsomme naturtyper og de udpegede udviklingszoner for råstofindvinding, både indenfor og udenfor de naturbeskyttede områder. Derfor bør det undersøges, om der er sårbare habitatnaturtyper i områder, før de udlægges som udviklingszoner for råstofindvinding.

Beskyt vigtige gyde- og leveområder for fisk

Ifølge miljøvurderingen af havplanen, så overlapper en betydelig del af havplanens udlæg til efterforskning og indvinding af råstoffer med levesteder og gydeområder for fisk, herunder tobis, sild og rødspætte, hvis levesteder kan gå tabt. Det kan få en væsentlig negativ påvirkning på fiskebestandene især i Nordsøen og Skagerrak, hvor der er udlagt meget store områder til råstofindvinding. Det er især et problem for bestanden af tobis, der her lever nedgravet i sedimentet. Det kan derfor give ugunstige forhold for tobis, hvis havbunden ændres ved sandsugning.

Tobis er en vigtig økosystemkomponent, da den udgør fødegrundlaget for bl.a. mange havfugle. Den jyske vestkyst er et vigtigt opvækstområde for fisk generelt, herunder for sild og rødspætte. I miljøvurderingen for havplanen konkluderes det, at en væsentlig påvirkning af fiskebestandene ikke kan udelukkes. Fiskebestande bør ikke påvirkes negativt af råstofindvinding, og udviklingszonerne for råstofindvinding bør derfor flyttes væk fra vigtige gyde- og leveområder for fisk.

Udviklingszoner skal fjernes fra kystnære havområder

I havplanen er ca 72 pct. af alle udviklingszoner til råstofindvinding lagt indenfor 12-sømilegrænsen i kystnære eller indre danske farvande. Her kan råstofindvinding forstærke de problemer, der i forvejen er med iltvind. I de dybe huller som stiksugning efterlader, er vandudskiftningen dårligere og resultatet er iltfattigere vand med risiko for, at der opstår

iltsvind, der dræber alt bundlevende liv. Det er også kystnært, at der er den største biodiversitet, fordi de lavere dybder giver bedre lysforhold og større grundlag for et rigt dyre- og planteliv. Derfor vil råstofindvinding være særlig skadeligt for naturen her, og derfor bør udviklingszonerne for råstoffer rykkes længere væk fra kysten og ud på dybere vand.

Ifølge miljøvurderingen af havplanen kan råstofindvinding i havet føre til permanent tab af havbund, som dermed vanskeliggør muligheden for at opnå god miljøtilstand for havbundens integritet og medfører fragmentering og tab af naturtyper, lokal udryddelse af bundfauna, ændring i hydrografiske forhold, ændring af lokale iltforhold, permanent udryddelse af ålegræs og permanent udryddelse af makroalger, herunder "tangskove".

Beregninger viser, at ca 6 pct. af det helt kystnære hav i Danmark ud til 3-sømilgrænsen og ca 9 pct. af havet ud til 6 sømil er udlagt som udviklingszone for råstofindvinding i havplanen. Det er meget - i betragtning af, hvor ødelæggende råstofindvinding er for havbunden og dens vegetation og dyreliv. Udover den direkte påvirkning af naturtyper og arter, kan der ske en øget fragmentering af naturtyper, hvilket potentielt kan medvirke til en mindre udveksling af arter mellem områderne.

På de lavere dybder kan råstofindvinding ødelægge væksten af makroalger og ålegræs, der er centralt for havnaturens evne til at optage og lagre CO₂. Ændret havbundsmorfologi kan her helt fjerne grundlaget for den havnatur, der var der før, og bl.a. føre til permanent udryddelse af ålegræs i et område. Ålegræs-enge forsvinder, enten som direkte følge af indvindingen eller fordi spredningen af finkornet sediment hvirvles op og skaber dårlige lysforhold for ålegræs-enge på nabohavområder.

DN anbefaler:

- at udviklingszonerne til råstoffer reduceres, og at fokus øges på genbrug og genanvendelse
- at udviklingszonerne for råstoffer rykkes længere væk fra kysten og ud på dybere vand
- at alle udviklingszoner, der overlapper eller grænser tæt op til naturbeskyttede områder fjernes eller rykkes væk, så der opstår en bufferzone mellem beskyttet natur og områder, hvor der graves efter råstoffer – se Bilag 1
- at det som minimum sikres, at der ikke udlægges råstofområder i Natura 2000- eller andre beskyttede områder, da det forventeligt ikke er forenelige med områdernes bevaringsmålsætninger, se Bilag 1
- at det undersøges, om der er sårbare habitatnaturtyper (fx ålegræs og gydeområder for fisk) i områder, før de udlægges som udviklingszoner for råstofindvinding
- at der ikke udlægges råstofområder, hvor der er ringe eller moderat vandkvalitet, da det vil forhindre opnåelsen af god økologisk tilstand i et vandområde.

Muslingeproduktion

Havplanens udviklingszoner til muslingeproduktion udgør suverænt det største og mest konfliktfyldte arealudlæg til erhverv i de helt kystnære havområder. Det gør de, fordi der kystnært er meget store rekreative, turismemæssige og naturmæssige interesser, der ikke planlægges specifikt for med havplanen.

Havplanens ensidige fokus på kortlægning af erhvervsinteresser uden afvejnings- og prioriteringsredskaber overfor andre interesser i områderne vil derfor fremadrettet betyde en kamp fra muslinge anlæg til muslinge anlæg, når interesserne støder sammen i forbindelse med konkrete ansøgninger og afgørelser. Det er derfor afgørende, at der laves et regelsæt for muslingeproduktion, som tager højde for, at disse interesser inddrages i processen.

Samtidigt er det en statslig forpligtelse at sikre, at arealudlægget og mængden af muslingekulturanlæg ikke kompromitterer havnaturen, men tværtimod bidrager til dets genopretning. Dermed kan udlægning af muslinger og østers ikke anses som et virkemiddel ift. at reducere landbrugets næringsstofudledning, som man ellers kan læse flere steder i Havplanen, men skal ses som et naturgenopretningsmiddel overfor fortidens udledninger.

Forslaget til Havplan udlægger meget store udviklingszoner til kultur- og omplantningsbanker til produktion af muslinger og østers (Ak), og til opdræt af muslinger og østers i vandsøjlen (Ao). Hvor der i dag dyrkes muslinger som bundkulturer og i vandsøjlen i begrænsede dele af Limfjorden, så omfatter de udlagte udviklingszoner hele den vestlige Limfjord, hovedparten af de østjyske fjorde og bugter, det sydlige Lillebælt og det sydfynske øhav samt Storebælt og Issefjorden.

Det store arealudlæg tager iflg. Ministeriet for Fødevarer, landbrug og fiskeri *"udgangspunkt i de muslingeproduktionsområder, som er defineret af Fødevestyrelsen i relation til fødevarerens sikkerhed og omfatter primært områder, som er egnede til muslingeproduktion"*.

Der er således ikke foretaget nogen reel planlægning, som omfatter afvejning af andre interesser overfor fødevarerens sikkerhed i arealudlægget. Og det - selvom det er sandsynligt, at muslingeproduktionen ikke overvejende sigter på fødevarer, men på foderproduktion til husdyr eller som kompensationsvirkemiddel.

Den danske Muslingepolitik har som erklæret mål, at *"Muslingeproduktion skal således forvaltes helhedsorienteret, hvor forskellige produktionsformer i samspil skal sikre en mindre miljøpåvirkning."* Fiskeri - herunder muslingeskrabefiskeri - indgår ikke i havplanlægningen. Muslingeskrab er erkendt som et af de mest bundpåvirkende fiskerier, og det er derfor uforståeligt, hvorledes man tænker en mindre samlet miljøpåvirkning, jf. muslingepolitikken, samtidigt med at man udlægger store arealer til kulturdyrkning. En mindre samlet miljøpåvirkning, herunder arealmæssigt, kan kun opnås, hvis det bundskadende skrabefiskeri faktisk erstattes af eksempelvis kulturbanker. Det er derfor en stor mangel i havplanen, at den ikke forholder sig til udmøntning af muslingepolitikken.

Opdrættede muslinger fjerner næringsstoffer fra vandet, når de høstes, uanset om de anvendes til menneskeføde eller dyrefoder. Muslinger er derfor velegnede til at fjerne de alt for store mængder af kvælstof og fosfor, som gennem årtier er udledt fra land, og som fortsat resulterer i algevækst og iltsvind i havmiljøet. De er derimod ikke egnede til rensning af nutidens fortsat for store udledninger af kvælstof og fosfor fra landbrug og spildevand. Derfor ser DN det som et problem, at udlægningen af disse udviklingszoner generelt bliver fremhævet som et positivt marint virkemiddel. Næringsstofferne skal fjernes på land - ved kilden som er landbrug og spildevand. Ellers ødelægges hele det ferske vandsystem - åer, søer og grundvand og til dels kystvandene - inden næringsstofferne ender i alger og bliver spist af muslinger.

Af det algekvælstof, der bliver spist af muslinger, havner 1/3 som muslingekød, 1/3 som muslingefækalier i slam på bunden og 1/3 afgiver muslingerne via gællerne til vandet, hvor nye alger spiser det. Især slammet betyder, at muslingeanlæg skal placeres med stor omhu, så der ikke skabes iltsvind eller tilslamning af sårbare naturtyper som stenrev og ålegræsbede. Derfor er det meget bekymrende, at det fremgår af miljøvurderingen, at en del af udviklingszonerne er udlagt i områder med ringe vandgennemstrømning og tilbagevendende iltsvind, samt i nærheden af Natura 2000-områder. Også mængden af anlæg skal afpasses til området, så der sikres føde til de naturligt forekommende algespisere på havbunden.

Især vandsøjleopdrættet vil i de kystnære farvande i stort omfang komme i konflikt med en lang række andre interesser: Alle former for rekreativ sejlads, kystnært erhvervs- og lystfiskeri, badning og andre fritids- og turisme-aktiviteter, herlighedsværdierne ved de uberørte kyster. Muslingeopdræt udgør en privatisering, industrialisering og indskrænkning af den frie adgang til vores fælles kystvande i et hidtil uhørt omfang med havplanenes omfattende arealudlæg til muslinger – uden forudgående offentlig debat om det er hvad befolkningen ønsker og på hvilke vilkår.

DN anbefaler:

- at arealudlæg til muslingekulturer skal være baseret på konkret miljøkonsekvensvurdering for de berørte havområder, så kystvandenes naturgrundlag sikres. Det betyder, at der ikke bør udlægges udviklingszoner til muslingeproduktion i havplanen i kystvande med sårbare naturtyper
- at arealudlæg til muslingekulturer og stillingtagen til type (bund- eller vandsøjle-anlæg) skal ske i nøje afvejning overfor andre kystnære interesser, hvor lokal inddragelse er vigtig, så for eksempel vandsøjleanlæg ikke placeres i områder med store rekreative interesser på både land og hav.
- at havplanen skal godtgøre, hvorledes arealudlægget til muslingekulturer bidrager samlet set til, at den danske muslingesektor får et mindre miljømæssigt fodaftryk, jf. muslingepolitikken

Havbrug

Generelt peger DN på, at arealudlæg til flere havbrug i regeringens Havplan forekommer ubegrundet, eftersom regeringen samtidigt har som erklæret mål, at der ikke skal etableres flere eller større havbrug. Samtidigt viser miljøvurderingen, at kun reduktion af de eksisterende havbrug på de nuværende positioner vil bidrage positivt til opnåelse af kystvandenes miljømål. Derfor bør havplanen ikke opererer med muligheder for flere eller større havbrug (scenarie 1), men i stedet indføre et scenarie, som nedbringer antallet af havbrug eller ilandbringer produktionen.

I miljøvurderingen af scenarie 1 påpeges det, at flere og større havbrug vil forværre havområdets økologiske tilstand – dens økologiske funktionalitet - i form af flere næringsstoffer, øget algevækst og risiko for iltsvind, samt at opnåelse af god økologisk tilstand og god kemisk tilstand ikke vil kunne opnås i de respektive vandområder, hvilket er i direkte strid med Vandrammedirektivet, der foreskriver, at tilstanden i vandområderne ikke må forringes.

Scenarie 2 vil have neutral eller forbedrende virkning for havmiljøet.

Havplanen burde imidlertid også rumme et scenarie 3, der på sigt flytter havbrugenes fiskeproduktion på land i højteknologiske RAS-anlæg, hvor spildevandet kan renses. Havbrug med åbne bure er en husdyrproduktion direkte i havmiljøet uden nogen form for rensning, som ikke bør fortsætte, da der ikke er tale om BAT (Best Available Technic). Det er uden for enhver tvivl, at et sådant scenarie 3 vil bidrage positivt til forbedring af havets økologiske tilstand.

Det fremgår af miljøvurderingen, at en del af arealudlægget til havbrug er placeret i områder med dårlig vandgennemstrømning og tilbagevendende iltsvind og tæt på eller i Natura-2000 områder – altså dybest set i uegnede sårbare områder. Der er tale om overlap mellem udviklingszoner til havbrug og fire Natura 2000 områder med ringe tilstand (3 i N56 Horsens Fjord og havet øst for Endelave, 1 i N112 Lillebælt). Yderligere 4 havbrugszoner ligger tæt på disse og én havbrugszone tæt på N55 Stavns Fjord. Der er overlap eller nærhed mellem

havbrugszoner og 2 Natura-2000 områder med moderat tilstand (N162 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø, og N173 Smålandsfarvandet mv) og et fuglebeskyttelsesområde (Smålandsfarvandet), se også Bilag 1. Hertil kommer en havbrugszone ud for Sjællands Odde, som overlapper med et havstrategiområde F udlagt til beskyttelse af den dybe blødbund med krebsdyret Haploops.

Det forekommer helt uforståeligt at havplanen, som jf. lovgrundlaget skal baseres på en økosystembaseret tilgang, udlægger erkendt uegnede udviklingszoner fremadrettet. Udviklingszonerne må således siges at være i strid med lovgrundlaget.

Hovedparten af de nævnte havbrugszoner i og nær Natura-2000 områder rummer allerede havbrug. For adskillige af disse havbrug (Onsevig f.eks.) foreligger der pt klagenævnsafgørelser, der fastslår, at deres placeringer og udledninger ikke godtgjort lever op til habitat-beskyttelsesreglerne. Deres tilladelser er derfor hjemvist af nævnet. Det bidrager til en meget betænkelig retstilstand, når statens fortsatte planlægning for placering af havbrug ikke tager nævnets afgørelser alvorligt.

Langt hovedparten af de udlagte havbrugszoner og de eksisterende havbrug ligger i eller helt nær kystvande som har moderat, ringe eller dårlig tilstand. Miljøvurderingen konkluderer, at selv ved en fastholdelse af de nuværende havbrug vil god økologiske tilstand næppe kunne opnås i de berørte kystvande. Kun en reduktion i havbrug vil bidrage positivt til opnåelse af miljømålene.

Det er derfor indlysende at havplanen i stedet for scenarie 1 for havbrug bør rumme et scenarie 3, som sigter på at bringe eksisterende havbrug på land i anlæg med god spildevandsrensning.

Når havplanen ikke håndterer de ovenfor nævnte konflikter og rummer så modsætningsfyldte regeringsudmeldinger, bekræfter det indtrykket af, at havplanen er baseret på summen af de inviterede erhvervs ønsker til arealudlæg. Havplanen udgør dermed primært en kortlægning af erhvervsinteresser, og savner det grundlag, de afvejninger og prioriteringer af interesser, som lovgrundlaget foreskriver planen skal bygges på. Herunder særligt en økosystembaseret tilgang, og hensynene til natur og miljø, men også til rekreative og turistmæssige interesser.

DN anbefaler:

- at scenarie 1 for havbrug fjernes, eftersom regeringens erklærede hensigt er ikke flere eller større havbrug
- at der tilføjes et scenarie 3, hvori man udfaser de eksisterende havbrug gradvist og hermed flytter fiskeproduktionen til landbaserede anlæg med tidssvarende spildevandsrensning.

Efterforskning og indvinding af olie og gas

DN støtter varmt udfasningen af indvinding af fossile brændstoffer i danske havområder. Der kommer ikke flere udbudsrunder, men havplanens udviklingszoner rummer fortsat muligheden for at efterforskning og indvinding af olie og gas sker i og nær forlængelse af de allerede eksisterende indvindingsområder i Nordsøen via minirunder og naboblokprocedurer. De muligheder indebærer risiko for konflikt med udlagte naturbeskyttelsesområder, hvilket ikke er acceptabelt.

Der bør fortsat tages mest muligt hensyn til havnaturen i disse aktiviteter. Således bør der ikke ske ødelæggelse af vigtige gyde-områder for de fisk, som fremtidens bæredygtige fiskeri og naturforvaltning skal bygge på. Samtidig er olie- og gasindvinding forurenende og generelt

forstyrrende for havnaturen. Derfor skal udviklingszoner til efterforskning og indvinding af olie og gas ikke placeres i eller tæt på Natura 2000-områder eller andre naturbeskyttede havområder, se Bilag 1.

Ifølge miljøvurderingen af Danmarks havplan er efterforskning efter og indvinding af olie og gas forbundet med udledning af olie og kemikalier i det marine miljø. Udledningerne stammer fra produceret vand, spildevand og boremudder. Herudover er der risiko for utilsigtede oliespild. Derfor bør der oprettes en effektiv bufferzone mellem udviklingszoner for olie og gas og naturbeskyttede havområder.

I den sydlige del af udviklingszonen grænser den tæt op til det tyske Natura 2000-område Doggerbank, der bl.a. er udpeget for at beskytte naturtypen sandbanke og arterne marsvin, spættet sæl og gråsæl samt en række havfugle. I den nordlige del grænser udviklingszonen op til et større norsk-udpeget beskyttelsesområde for sårbart værdifuldt SVO-natur (Sårbare, Værdifulde Områder)

Samtidig overlapper udviklingszonen for olie og gas i Nordsøen med gydeområder for tobis, der lægger æg på havbunden, og kan derfor blive påvirket lokalt. Man bør her tilstræbe, at efterforskning og indvindingsaktiviteter lægges udenfor store gydeområder for fisk. Tilsvarende overlap ses til de foreslåede havstrategiområder H og G. her må naturhensynene klart veje tungest og olie og gas udlæggene tilpasses derefter.

DN anbefaler:

- at udviklingszoner til efterforskning og indvinding af olie og gas ikke placeres i eller op ad Natura 2000-områder eller andre naturbeskyttede havområder
- at der oprettes en effektiv bufferzone mellem udviklingszoner for olie og gas og naturbeskyttede havområder.
- at efterforskning og indvindingsaktiviteter lægges udenfor gydeområder for fisk.
- Generelt bør minirunder og nabobloktilladelser ikke bringes i spil, da det modvirker opnåelse af klimamålene, og potentielt giver konflikt med naturbeskyttelsesområder.

Særlige anvendelseszoner

Sejladskorridorer (S):

Omkring 32 % af de danske farvande er i udkastet til havplan udlagt som særlige anvendelseszoner for sejlad. Grundlæggende synes DN det er fint, at der planlægges for sejlad i de danske farvande. Dog peger foreningen på, at placeringen af sejladskorridorene bør genvurderes, fordi planen og den tilhørende miljøvurdering helt undlader at tage stilling til og vurdere om der er brug for at justere sejladskorridorenes udbredelse i forhold til støjpåvirkning af beskyttede arter.

Det skyldes, at for alle strengt beskyttede havområder samt beskyttede områder med arter som er følsomme for undervandsstøj, herunder marsvin, sæler og havfugle, skal niveauet af undervandsstøj miljøvurderes. Niveauet af undervandsstøj må ikke forhindre arter i at nå eller beholde gunstig bevarende status og/eller forhindre de danske farvande i at opnå god miljøtilstand for deskriptor 11 i Havstrategidirektivet, Undervandsstøj. Især i de strengt beskyttede områder, skal mængden af undervandsstøj vurderes, og udbredelsen af støjen begrænses så langt som muligt i disse områder.

Ét eksempel på et område hvor en vurdering af undervandsstøj og udlægget af sejladskorridor bør genbesøges er N36, som er strengt beskyttet, men også et Natura 2000-område med bl.a. marsvin på udpegningsgrundlaget. Se desuden Bilag 1 for den fulde liste.

Undervandsstøj og emissioner fra skibstrafik skal også indgå i miljøvurderingen af havplanen og vurderes som en del af de kumulative effekter på havmiljøet af de aktiviteter som indgår i havplanen. Ellers er alle relevante menneskelige aktiviteter ikke medtaget og planlagte for i havplanen eller vurderede i miljøvurderingen jf. lovgrundlaget.

Holmene (L):

Under *Redegørelse 3.2.5 Landindvinding af væsentlig samfundsmæssig betydning* udlægges alene areal til Holmene med begrundelsen, at projektet kan have væsentlig samfundsmæssig betydning. Det anføres sammested, at det ikke er hensigten at planlægge generelt for udvidelser af erhvervshavne, der "f.eks. Sker ved opfyldning på søterritoriet inden for en erhvervshavns dækkende værker." Der kan fremtidigt også planlægges for andre projekter, men det vil kræve ændring af havplanen.

Derfor forekommer det inkonsekvent at der herefter anføres, at der ikke kræves ændring af havplanen i forbindelse med havneudvidelser og andre landindvindingsprojekter, såfremt dette ikke strider imod havplanens øvrige arealudlæg. Begge dele kan ikke være korrekt, og det må antages at der enten kræves ændring af havplanen for alle andre landvindingsprojekter, herunder også havneudvidelser udenfor en havns dækkende værker som eksempelvis Esbjerg Havn Etape 5. Eller også gør der ikke.

I øvrigt kan det undre, at Lynetteholmen ikke optræder i Havplanen, eftersom projektet er langt mere fremskredent end adskillige andre arealudlæg, og da projektet er meget omfattende, og forventes at få stor indvirkning på det danske havmiljø, samt kræve store mængder råstoffer.

Derudover vil projektet Holmene fjerne et område med 100% ålegræsdekning, dog uden at det nærmere behandles, hvordan dette tab af et ekstremt vigtigt levested erstattes, og hvilken betydning det har ift. klimaforandringerne. Der redegøres i miljøvurderingen for, at den indvundne havbund giver en positiv effekt på landjorden, da der udvikles et stort grønt erhvervsområde, til både erhverv og rekreative interesser. Til dette må DN anføre, at fjernelse af havbund, herunder med omfattende ålegræsforekomster, aldrig kan opvejes af, at man laver grønne projekter på landjorden.

Kabelkorridorer for vedvarende energi (Ek):

DN mener, at kabelkorridorer for vedvarende energi skal undgås i de strengt beskyttede områder. Disse områder skal virke som refugier for marine arter og habitater, hvor havbunden generelt er fri for menneskelige påvirkninger. At udlægge en kabelkorridor gennem et sådant område svækker det strengt beskyttede områdes formål.

Baltic Pipe (Er):

DN mener, at Baltic Pipe gasledningen skal undgås i de strengt beskyttede områder, da disse områder skal virke som refugier for marine arter og habitater, hvor havbunden generelt er fri fra menneskelige påvirkninger. At trække noget så omfattende som Baltic Pipe projektet gennem et sådant område svækker alvorligt det strengt beskyttede områdes formål.

Transportinfrastruktur (Ib):

Havplanen udpeger udviklingszoner til broer og tunneller (Ib) hvor det i miljøvurderingen bl.a. fremgår, at Kattegatforbindelsen kommer til at overlapper med syv Natura 2000-områder, og at det betragtes som en væsentlig mangel i planlægningen, at det ikke er afklaret om denne broforbindelse er foreneligt med de beskyttelseshensyn, der gælder for Natura 2000-områder. Dette finder DN er stærkt bekymrende.

DN anbefaler:

- at placeringen af sejladskorridorerne genvurderes, da plan og miljøvurdering ikke har vurderet sejladskorridorernes udbredelse i forhold til støjpåvirkning af beskyttede arter
- at der afklares en entydig holdning til, om ændring af havplanen for landvindingsprojekter - herunder også havneudvidelser udenfor en havns dækkende værker - forudsætter et tillæg til havplanen
- at Lynetteholm indgår i havplanen
- at der ikke udlægges plads til kabelkorridorer for vedvarende energi og plads til Baltic Pipe gasledningen i strengt beskyttede naturområder
- at det afklares, om udviklingszonen for Kattegatforbindelsen er foreneligt med de beskyttelseshensyn, der gælder for de 7 Natura 2000-områder som berøres, og i afkræftende fald, at udviklingszonen tilrettes, så beskyttelsen overholdes

Miljøvurderingen

Overordnet finder DN ikke, at miljøvurderingen tager udgangspunkt i havplanens lovkrav om, at planen skal anvende en økosystembaseret tilgang, og sigte på at bidrage til en bæredygtig udvikling af bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøet, herunder modstandsdygtighed overfor konsekvenserne af klimaforandringerne (jf. §5 i bekendtgørelse af lov om maritim fysisk planlægning). DN finder heller ikke, at miljøvurderingen lever op til miljøvurderingslovens bilag 4 om de oplysninger, der i henhold til § 12, stk. 1, skal gives i miljøvurderingen.

DN har løbende gennem høringssvarets enkelte afsnit kommenteret på indholdet af miljøvurderingen. Dette omfatter blandt flere:

- Det er grundlæggende problematisk, at miljøvurderingen ikke forholder sig nærmere til de største miljømæssige presfaktorer i havet, herunder fiskeri, næringsstofbelastning og klimaforandringer
- Konkret burde miljøvurderingen forholde sig til fiskeriets betydning for havets natur og miljø, uanset graden af planlægning for erhvervet. Fiskeriet udgør den største fysiske presfaktor, og det er et lovkrav, at planlægningen tager udgangspunkt i en økosystembaseret tilgang
- Miljøvurderingen ses ikke at vurdere eller nærmere forholde sig miljømæssigt til samspillet mellem land og hav, selv om det er en del af lovgrundlaget for planen. Herunder er særligt næringsudslip fra landkilder en meget væsentlig miljøfaktor
- Miljøvurderingen ses ikke nærmere at forholde sig til klimaforandringernes betydning, selv om planen skal sigte på modstandsdygtighed over for disse. For eksempel fremgår det af miljøvurderingen (s.16) at:
"Klimatiske faktorer Efterforskning og indvinding af olie- og gas medfører udledning af blandt andet CO₂ (kuldioxid) og CH₄ (metan) til atmosfæren, som opstår pga. afbrænding af naturgas (fuel og flare) og dieselolie (fuel) under produktionen. Herudover udgør udledningerne en marginal del af den globale udledning og vurderes således ikke at kunne medføre væsentlige ændringer af klimaet."
Det er uklart, hvorfor det globale niveau vurderes fagligt relevant i forhold til at fastslå påvirkningens betydning. Det noteres, at klimapåvirkningen netop ikke kvantificeres i miljøvurderingen, og det således ikke fremgår, om der i dansk sammenhæng er tale om en meget væsentlig negativ påvirkning. DN peger på, at CO₂ udslippet burde relateres til den nationalpolitiske målsætning om at reducere udledningen af CO₂ med 70 % inden 2030, jf. miljøvurderingslovens krav om at beskrive *"de miljøbeskyttelsesmål, der*

er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan eller medlemsstatsplan, og som er relevante for planen eller programmet, og hvordan der under udarbejdelsen af den/det er taget hensyn til disse mål og andre miljøjensyn" (miljøvurderingslovens bilag 4 punkt e).

DN foreslår desuden, at der i miljøvurderingen bør anvendes klimascenariet til at identificere fremtidens udbredelser af specifikke nøglearter og zoner, der kan fungere som klimarefugier, og at disse lægges til grund for havplanlægningen og at de beskyttes

- En grundig vurdering af påvirkningen af havstrategiområderne burde indgå i miljøvurderingen
- Generelt peger DN på, at der ikke bør være overlap mellem udviklingszoner og Natura 2000-områder og havstrategiområder, med mindre det med altovervejende sandsynlighed kan godtgøres i miljøvurderingen, at det ikke har en negativ påvirkning på områdets tilstand eller mulighed for at opnå god miljøtilstand
- I miljøvurderingen burde indgå en nærmere vurdering af placeringen af sejladskorridorerne, i forhold til støjpåvirkning fra skibstrafikken af beskyttede arter
- Klappladserne skal miljøvurderes og eventuelle konflikter med andre interesser synliggøres, herunder især konflikter med naturbeskyttede områder, jf. nylig præjudiciel afgørelse fra EU Domstolen
- I forbindelse med vurderingen af vedvarende energi (kap. 6.3) listes de potentielle miljøpåvirkninger og effekter som udbygningen af VE og energiøer kan have i forhold til fremtidens CO₂ reduktion. Et CO₂ regnskab er dog først retvisende, når det også viser de omkostninger anlæggelsen har, og således ikke kun forholder sig til effekten i driftsfasen
- Der savnes mere omfattende og retvisende kumulative vurderinger af planens miljøpåvirkning. For eksempel savnes vurderingen af de kumulative effekter på påvirkningen af havbunden og på ålegræs fra planens udlæg af udviklingszoner (fx fra muslingeskrab og trawling), kumulative effekter på tobisens gydeområder (fx fra råstoffer og CO₂ lagring) osv. Det skal ses både i relation til kravene til planen om at sigte mod bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøet, og den økosystembaserede tilgang. Og det skal ses i relation til miljøvurderingslovens krav om at beskrive den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet og relatere dette til vedtagne miljømål, herunder målet om at opnå god miljøtilstand i havet.
- Det fremgår ikke af miljøvurderingen, at alle Danmarks marine naturtyper (på nær havgrotter på Bornholm) er i stærkt ugunstig status pt., den dårligste kategori
- Afsnittet om CO₂ lagringen burde indeholde en oversigt over de geologiske forhold. Det påpeges desuden, at miljøvurderingen ikke ses at anvende forsigtighedsprincippet (som nævnt i MSP direktivet præambel 14). Forsigtighedsprincippet burde lægges til grund for vurderingen af ukendte teknologier som CO₂ lagring

I miljøvurderingens tabel 6-15 listes diverse direktiver og deres målsætningerne ift. relevante miljøvurderinger. I den anledning bemærker DN nedenstående.

Havplandirektivet:

Det fremgår af vurderingen, at:

"Udviklingszonerne er dog afgrænset af hensyn til forekomsten af særlig sårbar natur".

DN mener dette er faktisk ukorrekt, som peget på i de ovenstående afsnit.

Derudover er DN heller ikke enig i, at:

"Udstedelsen af havplanen vurderes derfor at bidrage til opfyldelsen af direktivets målsætning om, at fremme økonomisk vækst, samt udvikling af havarealer og udnyttelse af havressourcer på et bæredygtigt grundlag under anvendelse af en økosystembaseret tilgang".

Vandrammedirektivet:

Af vurderingen fremgår det, at:

"Råderummet for næringsstofudledning fra de enkelte aktiviteter vurderes i forbindelse med de enkelte tilladelser, ...".

DN bemærker, at det er misvisende, da vandrammedirektivet ikke opererer med noget "råderum" ift. næringsstoffer og for de danske havområder gælder at stort set samtlige vandområder ikke lever op til vandrammedirektivets målsætning om god økologisk tilstand.

Danmarks Havstrategi:

Det fremgår af miljøvurderingen, at:

"Havplanen bidrager hverken direkte positivt eller negativt til opnåelsen eller genoprettelsen af den gode miljøtilstand, idet havplanen ikke medfører selvstændig beskyttelse af områderne", samt at det dog ikke kan "... udelukkes, at visse aktiviteter, som tillades i de i havplanen dertil udlagte udviklingszoner, kan medføre en overskridelse af miljømålene i havstrategien".

DN bemærker, at såfremt målet med Havplanen er at fremme naturbevarelse og forvalte havet og de levende ressourcer, så burde Havplanen påvirke havstrategien positivt. Hvis det omvendt ikke kan udelukkes, at Havplanen vil medføre overskridelser af miljømål i havstrategien, så må havplanen antages at være i strid med havstrategien.

Det fremgår af samme punkt (1.8 marsvin), at:

"Havplanen muliggør dog en række aktiviteter, der kan udgøre en potentiel hindring for, at marsvin opnår gunstig bevaringsstatus i Østersøen. Det kan således ikke udelukkes, at havplanens udlæg af udviklingszoner til vedvarende energi i Østersøen sammen med tilsvarende store udpegninger i svensk og tysk havplanlægning kan hindre, at marsvin opnår gunstig bevaringsstatus i overensstemmelse med habitatdirektivets tidshorizont i Østersøen".

Da Østersøpopulationen af marsvin er kritisk truet, skal Havplanen sikre, at dette ikke sker. I modsat fald vil Havplanen være medvirkende til, at populationen kan kollapse.

Danmarks Klimalov 2019:

Det fremgår, at:

"Havplanen vurderes derfor potentielt at kunne bidrage positivt til at opnå målet om 70 % reduktion af drivhusgasser inden 2030".

Som nævnt ovenfor savner havplanen at medtage CO₂ omkostninger forbundet med anlæggelsen af de vedvarende energianlæg. Det vides desuden ikke, om de ikke-kvantificerede CO₂ udledninger fra indvinding af olie og gas indgår i denne vurdering. Ligesom det ikke fremgår om fx CO₂ udledningen fra de øvrige sektorer der planlægges for med

Havplanen indgår i beregningerne. Såfremt havplanens bidrag til at opnå målet om 70% CO₂ reduktion ønskes vurderet, bør netop CO₂ regnskab for de sektorer, herunder skibstrafik, olie og gas, infrastrukturprojekter, der planlægges for, indgå heri.

FN's Verdensmål:

For verdensmål 12: Ansvarlig forbrug og produktion står der, at:

"Der udlægges i havplanen de planlægningsmæssige rammer for arealanvendelse og forvaltning samt udnyttelse af havets ressourcer på tværs af sektorer for at sikre, at menneskelige aktiviteter på havet foregår på en effektiv, sikker og bæredygtig måde. Der udlægges dog samtidigt arealer til fortsat udnyttelse af ikke-fornybare naturressourcer samt udlægges arealer til etablering af energiøer, der medfører et stort ressourcebehov i anlægsfasen".

Som fremhævet flere steder i høringsvaret undlader havplanen at forholde sig til de største presfaktorer på havet, herunder fiskeriet, klimaforandringerne og samspillet mellem hav og land (næringsstofudledningerne fra land til hav). Havplanen sikrer dermed ikke, at aktiviteterne sker bæredygtigt, og udlægger udviklingszoner til indvinding af ikke-fornybare ressourcer som olie og gas, og råstoffer. Dermed lever Havplanen ikke op til verdensmål 12.

For mål 14: Livet i havet fremgår det, at:

"... havplanen større sammenhængende arealer til natur- og miljøbeskyttelse. Det er dog kun de områder, som også er udpeget i henhold til anden lovgivning, der kan nyde beskyttelse i henhold til udpegningsgrundlaget og beskyttelseshensynet. Havplanlægning kan dog i sig selv udgøre et værktøj til en bæredygtig forvaltning af havets ressourcer"....

"... bidrage til målet om at bevare og sikre bæredygtig brug af verdens have og dets ressourcer. Dette bidrag vurderes dog hverken at være potentielt væsentlig negativt eller væsentlig positivt, idet havplanen udelukkende angiver de fysiske rammer for, hvor en anvendelse eller aktivitet kan finde sted..."

DN bemærker eksempelvis, at der ikke med Havplanen tilføjes nye beskyttede naturområder. Der er 13 nye havstrategiområder i proces, hvoraf 12 med en ny streng beskyttelsestype., men det fremgår ikke, hvordan staten vil sikre at Natura 2000 og havstrategiområder beskyttes tilstrækkeligt. *Livet i Havet* ses ikke med denne havplan at få det bedre.

Køreplan for et ressourceeffektivt Europa:

Måle for dette direktiv er, at:

"sikre en effektiv og bæredygtig anvendelse af havressourcer".

Udkastet til havplan ses ikke at opnå dette mål. Det skyldes blandt andet, at der planlægges for minimum én energiø, der forventeligt vil kræve enorme mængder råstoffer. Der planlægges desuden for havbrug og for muslinge- og østersfarme, der vil beslaglægge og privatisere store arealer på havet, til en produktion der ikke pr definition kan betragtes som bæredygtig.

Og derudover er fiskeriet, som udgør det væsentligste ressourcetræk på havet, ikke omfattet af planen.

DN anbefaler:

- At miljøvurderingen revideres på baggrund af de indsendte bemærkninger og påpegede mangler

Planens bestemmelser og rammer for hørings svar

Det er uheldigt, at det ikke er muligt at orientere sig samlet i planens bestemmelser. Det er bestemmelserne som sætter rammen for forvaltningen af planen. Dermed er høringsparter, og senere brugere af planen nødsaget til at klikke sig rundt i de rigtig mange arealudpegninger for at skabe sig overblik over bestemmelserne og deres betydning. Dermed er forståelsen af den samlede plan gjort svært tilgængelig.

I tilsvarende planer på land arbejdes både med digitale planer, hvor der til detaljerede geografiske udpegninger er knyttet enkeltbestemmelser (GIS-versioner), samtidig med at samlede PDF-versioner af planerne, skaber overblik over både bestemmelser, kortbilag og redegørelse, i et enkelt overskueligt format.

På sigt, vil det i et udviklingsperspektiv være relevant at kunne sammenligne ældre og nyere havplaner, herunder ikke kun geografiske udpegninger, men også bestemmelser, redegørelse m.v. Det gøres meget vanskeligt, når planen alene formidles i GIS-format, og ikke i et samlende dokumentformat. DN peger på, at det er ønskeligt for brugbarheden og borgernes mulighed for at forstå planen i sammenhæng og i et udviklingsperspektiv, at bestemmelserne samles i en oversigtlig form. Og gerne således, at planen fremstår som et samlet dokument.

Desuden peger DN på, at kravet om at hørings svar skal leveres inden for enkelte delområder og således skal opdeles i en lang række delkomponenter, vanskeliggør en samlet vurdering af planen og vanskeliggør afgivelse af sammenhængende hørings svar, hvor der kan henvises mellem hørings svarets forskellige dele. Den digitale model for afgivelse af hørings svar til enkeltområder forekommer ikke borgerrettet, men i højere grad som et internt hjælpemiddel for statens håndtering af hørings svarene.

Derudover er der indført en ny nummerering (NXX) af natur- og miljøområder i havplanen. Den skaber forvirring i forhold til Natura2000-områderne, som også ofte refereres med et N og en områdekode. Derfor foreslår DN, at der til planen udarbejdes et bilag, som viser en parallelstilling over de nye havplannumre og hvilke Natura 2000-nummereringer og havstrategiområder de eventuelt dækker over.

DN anbefaler:

- at der udarbejdes en samlet PDF-version af havplanen, som skaber overblik over både bestemmelser, kortbilag og redegørelse, i et enkelt overskueligt dokumentformat
- at der udarbejdes et bilag, som viser en parallelstilling over hvilke Natura 2000-områder og havstrategiområder, der nu også har fået en ny havplannummerering

Hørings svar fra DN's lokale afdelinger

DN Ringkøbing-Skjern v. Per Mikkelsen

Der bør ændres ved område Ev33 ud for Holmsland Klit, hvor afgrænsningen af den kystnære vindmøllepark er ændret til 1 række møller i ca. 9 kms afstand fra kysten. Resten af det udlagte areal bør udgå (og aldrig bruges til møller).

DN Bornholm v. formand Anna Sofie Poulsen

DN Bornholm har bemærkninger vedrørende to områder:

Det ene er område N97 sydøst for Bornholm, der er udpeget som natur- og miljøbeskyttelsesområde. Inde i området ligger dog adskillige udviklingszoner til råstofindvinding. Tilsammen har råstofindvindingsområderne et areal der svarer til mellem en

tredjedel og halvdelen af N97. Vi mener, at de to udpegninger strider mod hinanden. Hvis man ødelægger bundforholdene ved at grave råstof, så ødelægger man også levevilkårene for de arter, som området skal beskytte.

Det andet område er AH11 øst for Nexø, udviklingszone til havbrug.

Østersøen er et af de mest næringsbelastede farvande, og der er ikke økologisk råderum til at placere havbrug ved Bornholm. Vi er klar over, at havplanen laves efter gældende regler, og at derfor udlægges disse områder også omkring Djursland, men vi må protestere af alle kræfter imod at der åbnes så meget som en kattede for, at der etableres et udviklingsområde for havbrug ved Bornholm.

Placeringen af AH11 ligger i/op til Bornholmerdybet der er gydeområde for torsken i den østlige Østersø. Forurening fra et havbrug her vil yderligere forringe muligheden for at den naturlige bestand af torsk genoprettes.

EU-Kommissionen har netop meldt ud, at fiskeriet i den vestlige del af Østersøen også indskrænkes i 2022: Hvad angår torsk i den østlige del af Østersøen foreslår Kommissionen at opretholde TAC-niveauet og alle de ledsagende foranstaltninger fra fiskerimulighederne i 2021. Til trods for de foranstaltninger, der er truffet siden 2019, da forskerne første gang gjorde opmærksom på bestandens ringe tilstand, er situationen ikke blevet bedre.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/ip_21_4202

DN Frederikssund v. Jens Petersen

Generelt vurderer lokalafdelingen i Frederikssund at den digitale Havplan er et godt instrument til regulering af området. Kortet giver et godt overblik over de gældende zone- udpegninger i de fjordområder som ligger indenfor afdelingens dækningsområde.

I vort område er de dominerende udpegninger, dels Roskilde Fjord, som er et Natur- og Miljøbeskyttelsesområde (N40), dels Isefjord, som er udpeget som udviklingszoner for "Kultur- og Omplantningsbanker til produktion af skaldyr" samt "Opdræt af skaldyr i vandsøjlen".

Afdelingen er betænkelig ved, at en så stor del af Isefjorden potentielt bliver visuelt skæmmet og fysisk blokeret af produktionsudstyr til opdræt i vandsøjlen. Det vil formentlig kunne udvikle sig til en hæmsko for både menneskets og fx marsvin og sælers færdsel i fjorden. Der er selvfølgelig også positive sider ved disse anlæg, idet vandet filtreres og derved giver en vis rensning af vandet, om end der også kommer betydelige mængder afføring fra skaldyrene som synker til bunds.

En konkret indsigelse er at indskrænke udviklingszonerne for skaldyr i Isefjorden betragteligt, eksempelvis til det halve.

DNs Samråd for Østjylland

DN Samråd Østjylland har forslag om følgende ændringer:

- der udlægges et strengt beskyttet havområde - blødbundssamfund - med et referenceområde i alt 6-700 km² ud for Djurslands kyst, og et strengt beskyttet område for Ålegræs ved Horsens fjord - sammenfaldende med bestående Natura 2000 område, se side 108-109 og fig. 9.4 i "[REGIONAL HAVPLANLÆGNING I DET VESTLIGE KATTEGAT – NATUR-, ERHVERVS- OG SAMFUNDSMÆSSIGE FORHOLD OG SCENARIER](#)"

- et bestående Natura 2000 område nr. H231 ved Kobberhage udvides ud omkring øen Hjelm, se kort

- alle udpegede havbrugszone til nye havbrug udtages af forslaget til havplan,

- de udlagte generelle anvendelseszoner (G) udgår til fordel for en søværts kystzone -3 km, hvilket bl. a. skal sikre kommunernes interesser i forhold til samspillet mellem land og hav

- havplanlovens formålsparagraf "*§1, stk.*

2.pkt 3. "loven har til formål at tage hensyn til

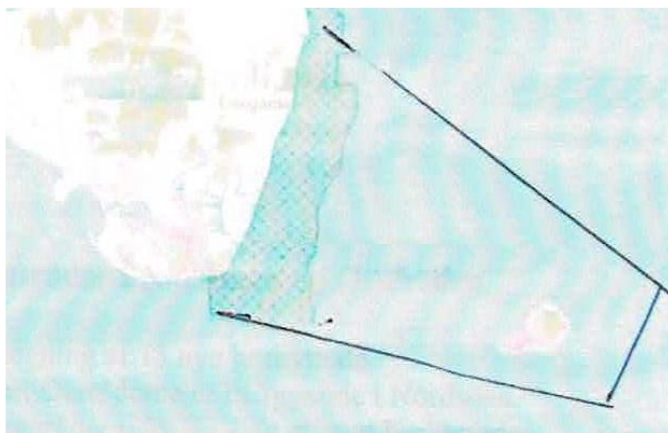
samspillet mellem land og hav" ses ikke opfyldt i det foreliggende forslag til havplan.

- havplanloven bør ændres så "Kan" opgaver bliver "Skal" opgaver på lige fod med de øvrige emner i Havplanloven. (loven **kan** med henblik på at nå målene i stk 1. "*endvidere tage sigte på at bidrage til fremme af bæredygtig turisme, rekreative aktiviteter og friluftsliv m.v.*)

- Der indføres forbud mod fiskeri med trawl og andre bundskrabende redskaber i en afgrænset del af de 9 østjyske kommuners havområde.

- der skal lægges loft over produktionsmulighederne i udviklingszoner til akvakultur bl. a. ved at erhvervsstrategier revideres, så der bliver overensstemmelse mellem produktionsmuligheder og behov.

- Der indføres forbud mod fiskeri efter muslinger med bundskrabende redskaber uden for de nøje definerede placeringstilladelser i udviklingszonerne.

Med venlig hilsen

Nina Larsen Saarnak
Leder for lokale sager
nis@dn.dk, 31193238

Bilag 1 og 2

Bilag 1: Natur- og miljøbeskyttelsesområder med overlap eller grænse mod potentielt skadelige aktiviteter

Overlap og grænseberøring mellem havplanens udviklingszoner til Vedvarende energi og Natura 2000-områder og andre naturbeskyttelsesområder

Område nr.	Bemærkning
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev14	Placeret midt i natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N73 (N2000-nr.: F127 Fuglebeskyttelsesområde i Smålandshavet). Udviklingszone til vedvarende energi Ev14 bør fjernes, så det ikke findes noget overlap med N73.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev40	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N151 (N2000-nr: F129 Fuglebeskyttelsesområde Nordvestlige Kattekat). Udviklingszone til vedvarende energi Ev40 bør derfor afgrænses, så det ikke findes noget overlap med N151.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev39	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområder med Havplans-nr.: N163, N155 og N135 (N2000-nr.: N191 Herthas Flak, N20 Havet omkring Nordre Rønne og N192 Læsø Trindel og Tønneberg Banke). Udviklingszone til vedvarende energi Ev39 bør begrænses, så der etableres bufferzoner for naturforstyrrende aktiviteter ind i N163, N155 og 135.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev26	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområder med Havplans-nr.: N141 (N2000-nr.: N204 Hastens Grund). Udviklingszone til vedvarende energi Ev26 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N141.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev8	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområder med Havplans-nr.: N36. (N2000-nr: N246 Sydlige Nordsøen og Havstrategiområde A) Udviklingszone til vedvarende energi Ev8 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N36.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev38	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområder med Havplans-nr.: N164 (N2000-nr: N4 Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Å's udløb) Udviklingszone til vedvarende energi Ev38 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N164.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev32	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde med Havplans-nr.: N146 (N2000-nr: N194 Mejl Flak). Udviklingszone til vedvarende energi Ev32 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N146.
Udviklingszoner Havplans-nr.: Ei3 og Ei1	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde med Havplans-nr.: N97 (N2000-nr: N252 Adler grund og Rønne Banke og Havstrategiområde J). Udviklingszoner til vedvarende energi og energiøer Ei3 og Ei1 bør begrænses, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N97.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ei4	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområder med Havplans-nr.: N138 og N16 (Havstrategiområde G og N2000-nr. 248). Udviklingszone til vedvarende energi og energiøer Ei4 begrænses, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N138 og N16.
Udviklingszone Havplans-nr.: Ev4	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde med Havplans-nr.: N76 (Havstrategiområde K). Udviklingszone til vedvarende energi Ev4 bør

rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N76.

Overlap og grænseberøring mellem havplanens udviklingszoner til Olie og gas og Natura 2000-områder og andre naturbeskyttelsesområder

Område nr.	Bemærkning
Udviklingszone Havplans-nr.: Eo1	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N125 (Havstrategiområde H)). Udviklingszone til olie og gas Eo1 bør afgrænses, så der ikke findes noget overlap med N125.
Udviklingszone Havplans-nr.: Eo1	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N138 (Havstrategiområde G)). Udviklingszone til olie og gas Eo1 bør afgrænses, så der ikke findes noget overlap med N138.
Udviklingszone Havplans-nr.: Eo1	Grænser op til det tyske N2000-område DE1003301, Doggerbank i den sydvestlige del af den danske del af Nordsøen. Udviklingszone til olie og gas Eo1 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N2000-område DE1003301.
Udviklingszone Havplans-nr.: Eo1	Grænser op til norsk SVO-område (Sårbare, Værdifulde Områder) i det nordøstligste hjørne af udviklingszonen. Udviklingszone til olie og gas Eo1 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i norsk SVO-område.

Overlap og grænseberøring mellem havplanens udviklingszoner til CO₂-lagring og Natura 2000-områder og andre naturbeskyttelsesområder

Område nr.	Bemærkning
Udviklingszone Ec2 ved Hanstholm	Placeret midt i natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N158 (N2000-nr. 250, Gule Rev, ved Hanstholm). Ec2 Overlapper desuden med det ny udpegede fuglebeskyttelsesområde havplans-nr.: N152 Skagerrak og Nordvestlige Norskerende. Ec2 bør fjernes, så det ikke findes noget overlap med N158 og N152.
Udviklingszone Ec1	Grænser op til norsk SVO-område (Sårbare, Værdifulde Områder) i det nordøstligste hjørne af udviklingszonen. Udviklingszone til CO ₂ -lagring bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter.
Udviklingszone Ec1	Grænser op til det tyske N2000-område DE1003301, Doggerbank i den sydvestlige del af den danske del af Nordsøen og udviklingszonen. Udviklingszone til CO ₂ -lagring bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter.
Udviklingszone Ec1	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N125 og N138 (Havstrategiområder H og G). Udviklingszone til CO ₂ -lagring Ec1 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N125 og N138.

Overlap og grænseberøring mellem havplanens udviklingszoner til Råstofindvinding og Natura 2000-områder og andre naturbeskyttelsesområder

Område nr.	Bemærkning
Udviklingszone R69	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N135 og N151 (N2000-nr.: N192 Læsø Trindel og Tønneberg Banke og N9 Strandenge på Læsø og havet syd herfor). Udviklingszone til

	råstofindvinding R69 bør derfor afgrænses så det ikke findes noget overlap med N135 og N151.
Udviklingszone R67	Placeret midt i natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N151 (N2000-nr.: N190 Kims Top og den Kinesiske Mur). Udviklingszone til råstofindvinding R67 bør fjernes, så det ikke findes noget overlap.
Udviklingszone R30 og R45	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N73 og (N2000-nr.: N116 Centrale Storebælt og Vressen). Udviklingszoner til råstofindvinding R30 og R45 bør derfor afgrænses eller fjernes, så det ikke findes noget overlap med N73.
Udviklingszone R7	Placeret midt i natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N74 (N2000-nr.: N251 Femern Bælt). Udviklingszone til råstofindvinding R7 bør fjernes, så det ikke findes noget overlap.
Udviklingszonerne R40, R29, R27, R25, R19, R12, R14, R16 og R6	Placeret midt i natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N97. (N2000-nr.: N252 Adler Grund og Rønne Banke). Udviklingszoner til råstofindvinding R40, R29, R27, R25, R19, R12, R14, R16 og R6 bør fjernes, så det ikke findes noget overlap.
Udviklingszone R70	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N152. (N2000-nr.: N1 Skagens Gren). Udviklingszone til råstofindvinding R70 bør afgrænses/fjernes, så det ikke findes noget overlap til N152.
Udviklingszone R62	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N121 og N140. (N2000-nr.: N190 Kims Ryg og N46 Anholt og havet nord for). Udviklingszone til råstofindvinding R62 bør afgrænses, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N121 og N140.
Udviklingszone R87 og R89	Overlapper til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N146 (N2000-nr.: 194 Mejl Flak). Udviklingszoner til råstofindvinding R87 og R89 bør afgrænses/fjernes, så det ikke findes noget overlap med N146.
Udviklingszone R15 og R23	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N92 (N2000-nr.: N168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund). Udviklingszoner til råstofindvinding R15 og R23 bør afgrænses/fjernes, så det ikke findes noget overlap med N92.
Udviklingszone R73	Grænser op til/overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N16 (N2000-nr.: N248 Jyske Rev, Lillefiskerbanke) Udviklingszone til råstofindvinding R73 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N16.
Udviklingszone R45, R37, R30, R9, R21 og R24	Overlapper med til natur- og miljøbeskyttelsesområder Havplans-nr.: N73. (N2000-nr.: N116 Centrale Storebælt og N162 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø). Udviklingszoner til råstofindvinding R45, R37, R30, R9, R21 og R24 bør fjernes, så der ikke er overlap med N73.
Udviklingszone R106	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N22 og N118 – og muligvis N 168. (N2000-nr.: N219 Sandbanker ud for Thyborøn og N220 Sandbanker ud for Thorsminde – og muligvis Havstrategiområde B og N2000-nr.: N247 Sydlige Nordsø). Udviklingszone til råstofindvinding R106 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N22 og N118 – og sikres at der som på kortet er en bufferzone til N168.

Udviklingszone R71	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N134 og N162 (N2000-nr.: N202 Lønstrup Rødgrund og N203 Knude Grund). Udviklingszone til råstofindvinding R71 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N134 og 162.
Udviklingszone R94	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N63 og N64. (N2000-nr.: N55 Stavns Fjord, Samsø Østerflak og Nordby Hede og N205 Munkegrunde). Udviklingszone til råstofindvinding R94 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N63 og N64.
Udviklingszone R56 og R57	Placeret midt i natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N38 (Øresund). R56 og R57 bør fjernes, da der ikke gives flere tilladelser til udvinding af råstoffer i Øresund og en udfasning af eksisterende tilladelser til råstofindvinding er i gang.
Udviklingszone R95	Grænser op til/overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N36 og N110 (N2000-nr.: N246 og N89 – og Havstrategiområde A) Udviklingszone til råstofindvinding R95 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N36 og N110.
Udviklingszone R96	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N39 (N2000.-nr.: N143 Vestamager og havet syd for) Udviklingszone til råstofindvinding R96 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N39.
Udviklingszone R41 og R38	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N102 (N2000.-nr.: N182 Stevns Rev) Udviklingszone til råstofindvinding R41 og R38 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N102.
Udviklingszone R17	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N95 (N2000.-nr.: N171 Klinteskoven og Klinteskov kalkgrund) Udviklingszone til råstofindvinding R17 bør rykkes, så der etableres en bufferzone for naturforstyrrende aktiviteter ind i N95.

Overlap og grænseberøring mellem havplanens udviklingszoner til Havbrug og Natura 2000-områder og andre naturbeskyttelsesområder

Udviklingszone ah23, ah24 og ah26	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N37 (N2000-nr.: N56 Horsens Fjord, havet øst for og Endelave) Udviklingszone til havbrug ah23, ah24 og ah26 bør fjernes, så der ikke er overlap med N37. Samtidig bør tre nærliggende udviklingszoner for havbrug rykkes længere væk fra N37 for ikke at forurene ind i naturbeskyttelsesområdet.
Udviklingszone ah35	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N147 (N2000-nr.: N56 Horsens Fjord, havet øst for og Endelave) Udviklingszone til havbrug ah35 bør fjernes, så der ikke er overlap med N147.
Udviklingszone ah5, ah6, ah7 og ah8	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N73 (N2000-nr.: N162 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø - og Fuglebeskyttelsesområde "Smålandsfarvandet) Udviklingszone til havbrug ah5, ah6, ah7 og ah8 bør fjernes, så der ikke er overlap med N73.
Udviklingszone ah15	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N105 (N2000-nr.: N112 Lillebælt) Udviklingszone til havbrug ah15 bør fjernes, så

	der ikke er overlap med N105. Yderligere en udviklingszone ligger ca. 100 m. øst for den sydlige afgrænsning af N105 og bør rykkes længere væk for ikke at forurene ind i naturbeskyttelsesområdet.
Udviklingszone ah14	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N92 (N2000-nr.: N168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund) Udviklingszone til havbrug ah14 bør fjernes, så havbrugets naturforstyrrende aktiviteter ikke påvirker N92.
Udviklingszone - Ah29	Grænser op til natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr. N63 (N2000.-nr.: N55 Stavns Fjord, Samsø Østerflak og Nordby Hede). Udviklingszone til havbrug ah29 bør rykkes, så havbrugets naturforstyrrende aktiviteter ikke påvirker N63.

Overlap og grænseberøring mellem havplanens udviklingszoner til Muslingeproduktion og Natura 2000-områder og andre naturbeskyttelsesområder

Udviklingszone Ao118	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N7 (N2000-nr.: N30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal) Udviklingszone til muslingeproduktion A0118 bør fjernes, så der ikke er overlap med N7.
Udviklingszone Ao113, Ao108, Ao95, Ao100, Ao102, Ao101	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N153 (N2000-nr.: N16 Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg) Udviklingszone til muslingeproduktion A0118 bør fjernes eller rykkes, så der ikke er overlap med N153.
Udviklingszone Ao108	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N14 (N2000-nr.: N29 Dråby Vig). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao108 bør rykkes, så der ikke er overlap med N14.
Udviklingszone A085, Ao88, Ao93 og Ao1110	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N1 (N2000-nr.: N28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø) Udviklingszone til muslingeproduktion A085, Ao88, Ao93 og Ao1110 bør fjernes eller rykkes, så der ikke er overlap med N1.
Udviklingszone Ak39, Ak40, Ao84 og Ao89	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N10 (N2000-nr.: N28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø) Udviklingszone til muslingeproduktion Ak39, Ak40, Ao84 og Ao89 bør fjernes, så der ikke er overlap med N10.
Udviklingszone Ao116	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N15 (N2000-nr.: N62 Venø, Venø Sund) Udviklingszone til Muslingeproduktion Ao116 bør rykkes, så der ikke er overlap med N15.
Udviklingszone Ak7 og Ao116	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N18 (N2000-nr.: N28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø) Udviklingszone til Muslingeproduktion Ak7 og Ao116 bør fjernes eller rykkes, så der ikke er overlap med N18.
Udviklingszone Ao94	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N41 (N2000-nr.: N15 Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal) Udviklingszone til muslingeproduktion Ao94 bør fjernes, så der ikke er overlap med N41.
Udviklingszone Ao67	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N143 (N2000-nr.: N227 Mols Bjerger med kystvande). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao67 bør rykkes, så der ikke er overlap med N143.

Udviklingszone Ao71, Ao72, Ao73, Ao74, Ao75 og Ao61	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N37 (N2000-nr.: N56 Horsens Fjord, havet øst for og Endelave) Udviklingszone til muslingeproduktion Ao116 bør rykkes eller fjernes, så der ikke er overlap med N37.
Udviklingszone Ao77, Ao79 og Ak46	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N50. Udviklingszone til muslingeproduktion Ao77, Ao79 og Ak46 bør fjernes eller rykkes, så der ikke er overlap med N50.
Udviklingszone Ao18, Ao19, Ao24, Ao27, Ao14, Ao15, Ao20, Ao26, Ao23 og Ao28	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N105 (N2000-nr.: N112 Lillebælt). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao18, Ao19, Ao24, Ao27, Ao14, Ao15, Ao20, Ao26, Ao23 og Ao28 bør fjernes, så der ikke er overlap med N105.
Udviklingszone Ao7 og Ak28	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N75 (N2000-nr.: N197 Flensborg Fjord og Nybøl Nor). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao7 og Ak28 bør rykkes, så der ikke er overlap med N75.
Udviklingszone Ao34, Ao41, Ao39, Ao10, Ao8, Ao2, Ao3, Ao9 og Ao1	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N79 (N2000-nr.: N127 Sydfynske Øhav) Udviklingszone til muslingeproduktion Ao34, Ao41, Ao39, Ao10, Ao8, Ao2, Ao3, Ao9 og Ao1 bør rykkes eller fjernes, så der ikke er overlap med N79.
Udviklingszone Ao54, Ao55, Ao29, Ao25 og Ao78	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N73 (N2000-nr.: N116 Centrale Storebælt). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao77, Ao79 og Ak46 bør fjernes eller rykkes, så der ikke er overlap med N73.
Udviklingszone Ao80	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N48 (N2000-nr.: N166 Røsnæs og Røsnæs Rev). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao80 bør rykkes, så der ikke er overlap med N48.
Udviklingszone Ao68, Ao76, Ao60 og Ak4	Overlapper med natur- og miljøbeskyttelsesområde Havplans-nr.: N35 (N2000-nr.: N153 Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig). Udviklingszone til muslingeproduktion Ao68, Ao76, Ao60 og Ak4 bør rykkes, så der ikke er overlap med N35.

Overlap mellem havplanens særlige zoner til Sejladskorridorer og strengt beskyttede havområder og naturbeskyttede områder udpegede for havpattedyr

NB. Tabellen nedenfor bruger kun de koder for områder som bruges i udkastet til Havplan.

Område nr.	Bemærkning
S24 & N158	Overlapper med N158, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N158 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N158. N158 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N36	Overlapper med N36, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N36, samt hvis niveauet er foreneligt med formålet for streng beskyttelse, vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N36.
S24 & N168	Overlapper med N168, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj samt hvis niveauet er foreneligt med formålet for streng beskyttelse, vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N168.

S24 & N152	Overlapper med N152, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N152, samt hvis niveauet er foreneligt med formålet for streng beskyttelse, vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N152. N152 indeholder 4 stykke strengt beskyttede områder og ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S14 & N97	Overlapper med N97, derfor skal placering af S14 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N97, samt hvis niveauet er foreneligt med formålet for streng beskyttelse, vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N97. N97 indeholder ét strengt beskyttet område og ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S1 & N76	Overlapper med N76, derfor skal placering af S1 og effekter af undervandsstøj samt hvis niveauet er foreneligt med formålet for streng beskyttelse, vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N76.
S1 & N83	Overlapper med N83, derfor skal placering af S1 og effekter af undervandsstøj samt hvis niveauet er foreneligt med formålet for streng beskyttelse, vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N83.
S24 & N151	Overlapper med N151, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N151 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N151. N151 indeholder 4 Natura 2000-områder med marsvin, hvoraf 3 af områderne også har sæler, på udpegningsgrundlaget.
S24 & N37	Overlapper med N37, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N37 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N37. N37 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin, gråsæl og spættet sæl på udpegningsgrundlaget.
S24 & N33	Overlapper med N33, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N33 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N33. N33 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin og spættet sæl på udpegningsgrundlaget.
S24 & N34	Overlapper med N34, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N34 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N34. N37 indeholder to Natura 2000-områder med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N105	Overlapper med N105, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N105 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N105. N105 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N73	Overlapper med N73, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N73 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N73. N73 indeholder tre Natura 2000-områder med marsvin på udpegningsgrundlaget, ét af disse har også gråsæl og spættet sæl på udpegningsgrundlaget.
S24 & N75	Overlapper med N75, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N75 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N75. N75 indeholder to Natura 2000-områder med marsvin på udpegningsgrundlaget.

S24 & N38	Overlapper med N38, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N38 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N38. N38 indeholder to Natura 2000-områder med marsvin på udpegningsgrundlaget, ét af områderne er også udpeget for gråsæl og spættet sæl.
S24 & N48	Overlapper med N48, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N48 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N48. N48 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin og spættet sæl på udpegningsgrundlaget.
S24 & N92	Overlapper med N92, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på havpattedyr i N92 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N92. N92 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin og spættet sæl på udpegningsgrundlaget.
S24 & N74	Overlapper med N74, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N74 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N74. N74 indeholder to Natura 2000-områder med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N135	Overlapper med N135, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N135 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N135. N135 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N139	Overlapper med N139, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N139 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N139. N139 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N146	Overlapper med N146, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N146 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N146. N146 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.
S24 & N22	Overlapper med N22, derfor skal placering af S24 og effekter af undervandsstøj på marsvin i N22 vurderes for at kunne tillade sejladskorridoren gennem N22. N22 indeholder ét Natura 2000-område med marsvin på udpegningsgrundlaget.

Bilag 2

Kort over Miljøministeriets (MiM's) forslag til strengt beskyttede havstrategiområder og udvalgte områder fra Danmarks Naturfredningsforenings (DN's) og Danmarks Fiskeriforenings PO's (DFPO's) udspil 'Sammen om havet'. Ved at inkludere både MiM's og DN's og DFPO's områder nås mindst 10 % strengt beskyttede områder i Nordsøen/Skagerrak samt i Østersøen omkring Bornholm.

